

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК X

ГРУДЕНЬ — 1959 — DECEMBER

Ч. 119

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Рильський М. — Зграя веселиків, поезія	1
Ситник Михайло, — Волоцюги, оповідання	3
Костенко Ліна — Сходить сонце, поезія	5
Мелешко Фотій — Маєстро, оповідання	6
Рогатченко О. — Співєць зачарованої Десни	16
Костенко Ліна — Ще трохи,... поезія	17
Полтава Леонід — Дві матері, поезія	18
Шевчук Василь — Лірика, поезія	20
Маруніч Ольга — Краще сумнів, поезія	22
Іванисенко В. — Поезія і сучасність	23

Бібліографія. Дописи. Некрологи. Листування.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Мирон Левицький. Портрет гетьмана Івана Мазепи.

Цей портрет зроблено на замовлення в-ва "Мета" (п. Харидчак), яке й видало його в кількох кольорах, на доброму папері. Розмір портрета: 7.5 на 10 цалів. Здається, це один із найкращих портретів гетьмана Ів. Мазепи, намальованих з нагоди 250-ліття його смерті.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Островський Л., Клівленд, США	3
Завертайло Данило, Чикаго, США	3
Н. Н., Нортгем, Австралія	2
Шахів Петро, Порт Альберні, Канада	2
Літвішко І., Санта Роза, Каліф., США	1
Івасиків Л., Форт Вілліам, Канада	1
Корнієнко Д., Нью Брунсуік, США	1
Сідак Петро, Торонто, Канада	1
Сулима-Денисенко А., Чикаго, США	1
Степовий А., Монреаль, Канада	1
Сарнавський П., Монреаль, Канада	1

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.50, піврічна \$ 2.00
 США — річна: \$ 4.00, — піврічна: \$ 2.50 амер.
 Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грошми).
 Замовлення і гроші слати на адресу:
 NOWI DNI, Box 452, Term. "A"
 Toronto, Ontario, Canada.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
 London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
 South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:

"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26),
 Buenos Aires, Argentina

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

187 Yrmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Адамчук П., Детройт, США	1
Радомський А., Неварк, США	1
Петровська П. та О. Лисик, Ошава, Канада	1
Пукса Борис, Торонто, Канада	1
Ліщина Андрій, Торонто, Канада	1
Максимлюк Андрій, Торонто, Канада	1
Хохітва Теодор, Торонто, Канада	1
Н. Н., Вінніпег, Канада	1
Даниленко Наталія, Клементон, США	1
Маленко Т., Лондон, Ont., Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛІВ ЖЕРТВУВАЛИ:

Ліщина Андрій, Торонто, Канада	6.00
Високопреосвященніший Андрій, єпископ Едмонтону і Зах. Канади	5.00
"Вуйко з Онтаріо", Канада	3.50
Сарнавський П., Монреаль, Канада	3.00
Максимлюк А., Торонто, Канада	3.00
Підгайний Т., Оттава, Канада	2.00
Даниленко Наталія, Клементон, США	2.00
Козуляк М., Монреаль, Канада	1.50
Федоценко С., Торонто, Канада	1.50
Тополук Ганна, Мінеаполіс, США	1.00
Садівничий Д., Клівленд, США	1.00
Ковалевський М., Сан Паул, США	1.00
Сойко В., Монреаль, Канада	1.00
Динник П., Детройт, США	1.00
Шнурко Г., Судбури, Канада	1.00
Н. Н., Торонто, Онтаріо, Канада	0.50
Козоріз М., Форт Вілліам, Канада	0.50

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ СТОВАРИШЕННЯ "КОЗУБ"

повідомляє своїх членів і прихильників, що козубівська зустріч нового року відбудеться 31 грудня у Сант Мерис Голл (ріг Батурст та Еделайд).

Вступ у залу тільки за запрошеннями, себто для членів "Козуба" та сталих відвідувачів і їх родин та приятелів.

Запрошення можна набути в секретаря "Козубу" М. Гави (Телефон: Рассел 2 - 5476) або через зголошення до першого-ліпшого члена "Козубу".

Вартість квитка на вечірку — 2.50 дол. від особи.

Управа "Козубу"

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу. Будете мати

повне вдовolenня та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

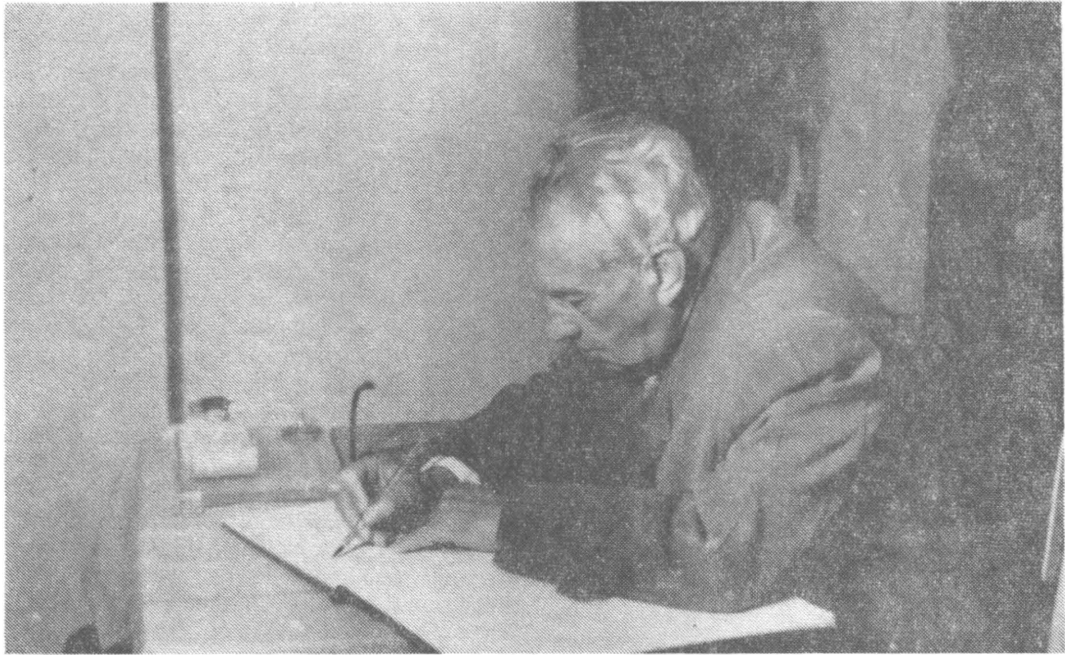
D N I P R O

FUEL OIL CO. LTD.

204 Bathurst Str.

Телефонуйте:

Удень: EM 6-6539, Уночі: RO 6-8446 або EM 6-6539

Максим Тадейович Рильський — найновіше фото (осінь, 1959 р.), яке один з наших читачів недавно одержав з України від одного свого приятеля.

Максим РИЛЬСЬКИЙ

ЗГРАЯ ВЕСЕЛИКІВ

(Із рибальського щоденника)

Ми нап'яли на березі намет —
Округлий, гостроверхий, жовтобілий,
Такий, як хижі половці в степах
За давнини глухої напинали,
Як напинали і чубаті наші,
Завзяті предки, що про них писав
Тарас Григорович, додаючи,
Що синє море вельми їх любило,
Сприяючи в походах їх на Крим,
На Цареград — походах, що не знає
Подібних їм історія людська...
Розташувалися ми над Дніпром
Якщо не по-козацьки, то, гадаю,
Хоч по-рибальськи. Таганок, щоправда,
В сусідстві беззаконному у нас
Із примусом, а човен наш — не чайка
І не байдак, а вигадка модерна —
Моторка... в архаїчному, одначе.
Безладді, до якого довели
Її бадьорі наші мотористи,
Філософи, новітні купер'яни.

Дорівнює російському "авось"
Примовка "над соломою цехмейстра",
Багатозначне: "Якось то буде"!
З "авось" отого Пушкін ще сміявся',
Та й купер'яни ніби вже давно
Живуть лише у пісні, що розклав
На ноти Лисенко. У пісні тій
Співається, як раз ото зібралась
Компанія ремісників. Давно
Те діялось. Ремісники були

За тих часів об'єднані в цехи,
Що ми б тепер назвали профспілками
(Звичайно, подоби́зна тут умовна,
Нехай історики мене простять!).
Були там — каже пісня — ковалі,
І слюсарі, і шевчики, й музики,
Були і виновари й пивовари,
Компанія (говорить пісня нам)
Була хоч невелика, але чесна.
Головував у тому товаристві
Премудрий Купер'ян, якого звали
Цехмейстер над соломою. Гуляли.
Пили собі, як кажуть, чаркувались,
Аж раптом крик: біда! матуся йде! —

Тут дія набуває драматизму:
Той радить захватись, той признатись,
Шепоче той: сидімо, браття, тихо!
А друтий: ой, братове, буде лихо!
Лише філософ Купер'ян сказав
Розважливе й глибокодумне слово,
Незаперечне: якось то буде!

Цей афоризм цехмейстра Купер'яна,
Здавалось би, давно здали в архів
Сучасники — а на тобі! Буває,
Що обізветься часом він у нас
І не одну псує хорошу справу!
Отож нам правду нічого таїти:
Завзяті наші хлопці-молодці,
На каравелі нашій капітани,
І лощмани, і боцмани, й матроси,

Із двох осіб єдиний екіпаж,
Шофери, що взялись до водоплавства,
Щось мають купер'янівське в собі
І на "авось" навикли покладатись...
Та менше з тим! Хоч "гвинт" у них "летів",
І рвався трос, і всякі інші речі
Траплялись неприємні по дорозі,
Та ми доїхали — і нап'яли
Отой намет, яким почав я мову.

Ловили на живця ми окунів
У Вовчій гирлі, — так притока зветься,
Де на піщану мілину білизна
Чи шупаки мальків іскристих гонять
І вдарами могутніми своїми
Серця рибок тішать і страшать.
Вилися бистрі шурики над нами,
Із нірок вилітаючи своїх,
Що геть поцятували надбережжя —
Круту й високу глиняну стіну,
Крикливі верещали мартини
І кулики свистіли задушевно
На пісковій оголеній косі.

Плили Дніпром розумні пароплави —
І пасажирські, з радіо, з піснями,
З незнайомими, та рідними людьми,
І важковози, чесні тягачі,
Що іноді аж дивували нас
Потужністю упертою своєю,
То вугілля чи дрова несучи
По хвилях збурених і пожовтілих,
То довгу низку зв'язаних плотів
Волочачи, як велетенський хвіст,
Як багатолітню чергу за собою;
Моторки сновигали невгамовні —
Із нашим братом, до лящів охочим
Чи до качок, із молоддю гучною,
Що підставляла бронзові тіла
Під сонце й вітер, часом і під дощ;
Численні п'ятниці і робінзони
Біля своїх вовтузились наметів
І перегукувались, як чайки...
І дивне диво: вся та метушня,
Все те дзигчання, і гудіння, й крики,
Увесь той рух — здавалися спокоем
І тишею величною, як небо,
Як даль Дніпра, як луки та гаї,
Що хвилями плили до небокраю.

Позакидали живцюві вудки
Ми вдвох з Андрієм, сіли, закурили,
Замислились... І раптом — що воно?
Ага! То журавлі! — Так рано? в серпні? —
Та де ж вони? — Вдивлялися ми довго,
І раптом голову я обернув
Через плече... — Андрію, гляньте, гляньте!
Ми разом скочили на рівні ноги,
І нам краса відкрилась невимовна:
Велика зграя журавлів кружляла
Невисоко і плавно над землею,
Здалося нам, що над наметом нашим,
Немов танок в повітрі ведучи...

То був не той хрестоматійний ключ,
Що звикли ми до нього на картинках,

У прозі й віршах різного гатунку,
У споминах дитячих, у піснях...
Ні! То була якась весела гра,
І я згадав, що часом у народі
Звуть журавля веселиком, щоб він
Веселощі, а не журбу приносив.
(Дивись Словник Грінченка, перший том).

Все вище, вище зграя підіймалась
У тій чудесній, таємничій грі,
Яка була, можливо, готуванням
До подорожі в ірій, — і розтала
В височині, як видиво щасливе.
В моїй душі та зграя розбудила
Рій споминів болючих і солодких —
Про друзів, що у безвість відійшли,
Про стиски рук і про розмови тихі,
Про весни, що навіки віддзвеніли,
Про дні осінні, теж без вороття.
Згадалось, як з дружиною колись,
Із вірним другом в бурю і в погоду,
Я жив на Чорноморським узбережжі.
Був якось день, коли мов з рукава
Якогось чарівного понад морем
Летіли і летіли журавлі
На південь, всі дорогою одною,
Перлистими, срібlistими ключами,
Сіяючи і гаснучи в повітрі...
Їх співи, те курликання прозоре,
І голосне, і радісне, й смутне —
Ах, що ті звуки в серце навівали!
Здавалось, тоді ми зрозуміли
Безмежжя всесвіту й любови велич,
І не було в нас іншого бажання,
Як знов почути на синім небосхилі
Той світлий клич, ті сурми золоті,
Що провіщають радість невимовну...
І знали ми, і вірили ми твердо,
І досі бережу тверду я віру:
Хай осінь мертвим листям шелестить,
Хай старість чеше сивину лукаво,
А для людини, як вона людина,
Як має серце, для людей відкрите,
Само страждання в щастя виростає,
І над землею, критою туманом,
Веселиками линуть журавлі...

15.VIII 1959 — напроти Гайдамацького острова на Дніпрі.

22.VIII 1959 — Київ.

("Вітчизна", ч. 10, 1959, Київ).

¹ В уривках із X глави "Євгенія Онегіна", що дійшли до нас, є такі рядки:

Авось, ошиболет народный,
Тебе б я оду посвятил,
Но стихоплет великородный
Меня уже предупредил...

Шиболет — давньоєврейське слово (жолос). По цьому слову, за біблійним переказом, єврейські племена, воюючи, пізнавали одне одного.

"Стихоплет великородный" — автор вірша "Авось", князь І. М. Долгорукий. (М. Р.).

Волоцюги

(УРИВОК ІЗ ЩЕ НЕНАПИСАНОГО РОМАНУ)

"Книга готова, залишилось
її тільки написати" (?).

Вони сиділи на своєму старому місці, — на застеленій шматтям і газетами купі старої цегли, — у напівзруйнованому гаражі, що мов привид маячів у темному закавулку. Під тим гаражем стояли, переповнені недоїдками, паперами, порожніми консервними бляшанками та іншим сміттям, іржаві погнуті бочки. Тим закавулком рідко хто переходив, крім таких же, як вони волоцюг, бездомних псів та миршавих котів. Хіба що інколи вивірка перебіжить той закавулок, і то швидко, мов гиду-ючи, високо піднявши віяло свого хвоста.

Отож, вони сьогодні сиділи там, у своєму безкоштовному притулку, на долівці якого валялися порожні пляшки з-під найдешевшого вина "москітелу" та "кени" з-під різноманітного пива. Від щирого серця на місцевому жаргоні волоцюг вони проклинали затяжний осінній дощ, що досадно лопотів по законачній бурейо блясї даху. І проклинали вони його зовсім не за те, що їм було холодно. Зовсім не за те. Хоч одягнені вони були не по-осінньому, але холодно їм не було.

На людській подобі низенького росту, з підпухлими синьо-червоними очима і сизим носом, подобі зукраїнізованого полячка пана Ромця звисав аж до землі, як опущені крила голодного ворона, — допотопного фасону фрак, застібнутий лише на одинокий гудзик. Під тим фраком легко було помітити таки справжнісеньку жіночу кофту, яку на грудях достойно прикривала крикливого кольору краватка, зав'язана, мабуть, ще минулої осені. А вже зовсім не треба було й придивлятися, щоб помітити на правій нозі пана Ромця черевика жовтого кольору, а на лівій — просто таки білого.

Лахміття, яким був окутаний Федько — "архирей", жодній критиці не підлягало із-за своєї нецивільної своєрідності. На нім була досить виношена полівська рясa, яку він пересадив на себе із шнурa, на яким вивітрювалася білизна служителів культу невідомої йому парафії. Через цю рясу Федька і прозвали "архиреем" одноголосно всі "москітельники" даної території.

"Архирей" значно відрізнявся від висушеного чи скоріш навпаки — вимоченого в алкоголі свого приятеля. Руїнищська печатя алкоголю ще не позначилася на нім гак печально, як на панові Ромці. Атлетичної будови молодий чоловік, з вродливим лицем і небесними очима, зовсім не нагадував би волоцюгу, коли б не те чудернацьке лахміття, в обох кишенях якого нерозлучно стирчали пляшечки "москітелу". І саме через оту спортсменську будову і надмірну свою скромність він не міг так легко, як пан Ромцьо, дістати мізерну кількість грошей на потрібну дозу алкоголю, якою можна сяк-так вгамувати розхитані нерви.

— Такий здоровий бик, а до роботи не йде, такий розумний, вчений (Федько мав вищу освіту), красивий, а так нінащо перевівся, — казали позаочі про нього люди. Та "архирей" і не просив.

Він би скоріш дав одрізати свою руку, ніж її простягнути. Ні, він ніколи не просив. Він позичав. І не було такого друга в нього, знайомого, не було такої крамниці, таверни та навіть Божого храму, і не було такої еміграційної партії, організації, союзів, — де б він не позичав грошей. І не раз, бідолашному, приходилось гнути те своє атлетичне тіло, присідати, задкувати, повертатися вбік, або раптово перетворитися в нерухомого стовба, — щоб тільки обминутися із своїми кредиторами. І були вони для нього гіенами огненними серед земного пекла його пропащего життя. Але гріх сказати, щоб він не повертав тих своїх боргів. Ні, він їх повертав. Напівсмертельно перетрусившись від тих надмірних доз погубної "водиці", він ледве дишучи, волівся до роботи. Ішов, бідолаха, вимушувати доларя для своїх безчисельних кредиторів. Але за який місяць-два, в час його "пейди" — до нього удавом підповзав пан Ромцьо і разом з іншими волоцюгами видавлював з нього усе до останнього centa.

І ось знову "гуляє" "архирей". Та прийшли для нього такі дні, нестерпні, як піст для дитяти, що навіть кмітливий пан Ромцьо нічого не може порадити. Але раптом у геніяльний голові пана Ромця блиснула остання надія і він якось несміливо натякнув, що на Медісон стріті є така установа, де можна продати свою кров. Беруть, правда, чимало, видоюють, як сказав пан Ромцьо, цілу "панту" крові. Але ж за те дістанеш аж 15 доларів! А це значить 30 пляшок "москітелу" 30 пляшок — цілий тобі "лікер штор". Ромцьо вже там був, але сказали, що його кров негодаща і що після такої дози він незабаром витягне свої ноги. А в "архирея" кров, як у кабана, і жодної він ще хвороби не скоштував. Що там йому "панта" крові? Адже кров за вино. І "архирей" пішов, сумний, як на заріз, пішов, плутаючись у своїй рясі, як підпийтий попик сільського приходу.

І от вони пили вино, пили "архирейську" кров. Відкупоривши своїми міцними зубами першу пляшку, "архирей" велично звернувся до волоцюг, які чекали своєї черги пригубитися до благословенної пляшки. Звернувся із зворушливим тостом:

— Нехай живуть волоцюги по всіх закопелках бездушного світу і нехай доживають вороги москітельного нектару і цигаркового аромату! Нехай животворчо, до самої погибелі, клекотить кров братів-волоцюг, яку можна замінити на вино! Урра!

— Гут лок, віват, здраво, пей до дна, — захрипіло, засвистіло і забулькало із спраглих горлянок бомського інтернаціоналу. І всі воедино присмокталися до своїх пляшок. А після викінченої третьої пляшки "архирей", ставши на дно повернутої помийної бочки, хрипло прочитав їм вірша свого приятеля юних літ — поета Майка, який інколи заглядав до волоцюг, щоб, як він сам казав: "побачити дно життєвої розрухи".

Але все то було вчора. А сьогодні старашенно боліла голова, трусилися руки, а в роті була нестерпна проклята засуха. І як добре, що догадливий пан Ромцьо учора приховав під цеглою 5 пляшок "москітелу". Але він забув за цигарети, які для кожного порядного волоцюги значились тіль-

ки на другому місці після вина. Коли б не дош, проблема була б розв'язана.

— Пся крив з тим дощем, — скреготав зубами Ромцю, — плавають “боци”*, як гнилі хробаки. Де ти знайдеш сухого, коли і в таверну ні з чим зайти? Пся кость!

— Так, Ромцю, скрута.

— “Пане Ромцю”, сьогодні неділя!

— Ну, хай “пане”, чорти б тебе забрали з твоїм паном у краденім фраці, — сміявся “архирей”.

— Я його не вкрав, я лише позичив його в гардеробі театру польської музичної комедії, коли туди якимось заліз спати.

— І поголитися ніяк, у наше люстро заглядають сьогодні хмари.

Наводити свій туалет ходили вони, як і всі достойніші боми, в “гамбул парк”, до озерця, яке служило їм і за люстро, і за умивальник, і за одеклон. Утиралися знайденими газетами, або просто, висихали під сонцем.

— Та чорт з ним! Може випогодиться. Так слухай же, Ромцю!

— “Пане Ромцю”.

— Ну, хай, “пане”. Так от. На чім я скінчив? Ага. Вона була вагітна, і я добре знав, що не від мене. Коли я її востаннє застав, вернувшись з роботи на три години раніш (“овертайму” якраз не було), о 12 годині ночі, з тим же самим Джовом, то мене така охопила лютя, що я хотів їх обох пошпурити з вікна третього поверху будинку, у якому ми жили. І, розумієш, це була зовсім не ревність, хоч я свою Катрусю любив до нестями.

Повір, це зовсім була не ревність. Та й до кого ж ревнувати? Побачив би ти його, того Джова. Він ще поганіший за тебе, просто тобі скелет, та й годі. Але не про те. Мене взяла злість, що Катря проміняла мене на ту нездалу драбину. Йому було понад п'ятдесят, їй — 25. Він мав три величезні будинки, які залишила йому його покійна жона. Катрусю мала трьох маленьких дітей, яких з боєм залишив їй тепер я, відходячи в пропащий світ. У нього ще був новий “кеделак”, а в мене ще новіші борги за холодильник, плиту, мебелі і за ту дорожку сукню, у якій вона його приймала. У нього були гроші, казали люди — багато грошей, а у мене була лише любов до своєї сімейки. Ну, і на тобі, сталося...

— Пся крив! Ну і що ж ти йому зробив? Та я його, пся кость!.. Що ж ти йому зробив? Убив, задавив, зарізав?

— Знаєш, Ром... пане Ромцю, я йому не зробив нічого.

— Ну й вар'ят, я так і знав. Пся крив!

— Я знав, що завернути своє щастя вже не зможу, знав, що вона народить байструка.. Я покинув її тієї самої ночі. Ех, Ромцю! На відгризи ось цю останню пляшину. І тоді я пішов...

— О, zobач, пся кость, — перебив “архирееву” розповідь Ромцю і замахав кістлявими руками, розхлюпнувши вино, — дивись, он знов до нас Векапебе приїхало. Пся крив!

Авто марки “Понтіак” зупинилося біля самого притулку волоцюг, розкидавши по боках картонні пачки і погнуті консервні бляшанки. У гумовому плащі, з парасолькою в руці, обережно

переступаючи калюжі, ішов до гаражу колишній власник таверни “Ямщик” Борис Плювко. “Ради, — як він казав, — великого дела пролітаріата мірового маштабу” він продав “Ямщика”, у якому так многолюдно колись збирались старі і нові емігранти. Там можна було дістати “Комсомольську правду” і “Огоньок” і на закуску “по-старокрайському” приготовлене сало. Сам Борис походив із “Мінської губернії”.

Минулого тижня він приїжджав сюди не сам, з ним були ще якісь два, зовсім незнайомих, ані Ромцюві, ані “архирею”. Тоді Борис привіз аж три “кейси” “москітелу” і два картони цигарет. Він попросив зібрати найгірш одягнених і наймізерніших волоцюг, що пан Ромцю за декілька хвилин і зробив. Він привів цілу купу не людей, а лахміття, з-під якого ворухилися підпухлі, сльозисті очі, стримілі сизомалинові носи і звисали сухі, потріскані на вітрі губи. Неголені, нечесані і хтозна, коли вмивані, стояли ті жертви алкоголю і безпорадно кліпали очима, не розуміючи, що від них хочать ті джентелмени. Борис, не гаючись, пояснив, що всіх буде добре винагороджено вином і цигаретами. І то, за зовсім легкий “джаб”: вони мусять стати навколо бочок з недокидьками і копирсатися там. Отже до роботи!

Почувши про вино, волоцюги кинулися до бочок, штовхаючи один одного. І тоді ті два незнайомі почали клацати своїми фотоапаратами, наставляючи їх на “трудящий елемент голодної Америки”. Повитягавши все з бочок, волоцюги жадібно обступили тих “джентлменів”, і ніхто навіть не спитав, — навіщо ото їх фотографовано. Кожного бо цікавило лише вино.

“А сейчас, — сказав один з них, — ктонібудь із вас, два ілі трі челавека пусть сядеть вот здесь і кушаєт вот ето, — і він витяг з портфеля чималу шкоринку з чогось подібного до хліба, — за ету роботу я дам от себя по бутилке”.

Між волоцюгами були люди різних національностей, і тому Борисові довелося сказане перетлумачити по-англійському, а панові Ромцю по-польському. Але сталося диво: ніхто з волоцюг і не ворохнувся, хоч кожен з них за ту обіцянку надвишку вина дав би і палець одрізати. “Джентлмени” не розуміли такої байдужості їх до легкого заробітку. І тоді Борис взявся пояснити своїм “товаришам” — в чім же полягає ота їхня байдужість.

— Да вони, товарищі, кушать не могут, по-закал організми їхні не прінімают. Гето в їх алко-голізм существуєт, который неспособный прінімать піщу. Онi кушають дуже редко, а живут только вином, в котором, конечно, ест вітаміни.

— Ясное дело, — сказав, усміхнувшись, другий “товариш”, — так пусть не кушають по-настоящему, пусть только сделают від — вроде кушают. — Коли Борис і Ромцю переказали його слова, то всі волоцюги кинулися до тієї шкоринки, навипередки, мов справді умирали з голоду. Худі, опухлі, волосаті татуїровані тремтячі руки тягнулися до шкоринки під клацання новеньких “ляйок”. Нарешті “джаб” вичерпався і волоцюги почали смоктати дане їм вино, питаючи, коли ще їм прийти на таку роботу.

...Але тепер прийшов лише один Борис.

— Гелов, хлопаки, привіт обездоленому кла-

су, — весело викрикнув він, показуючи пожовтілий протез зубів і переступаючи через гірські хребти порожніх пляшок, — то ви тільки вдох? А де ж решта?

— Закурити маєш? — разом викрикнули “хлопаки”, не відповідаючи на привітання. Аж декілька раз підряд затагнувшись міцним “камелем”, кашляючи і спльовуючи, відповіли, що сьогодні нема нікого, всі боми через дощ сидять у своїх норах, що вони самі ось допивають “архирейську кров”. І Федько коротко розповів, яким способом роздобув вина, показуючи наліпки на обох руках біля ліктів.

— Дуракі, — відповів на те Борис, — зачем продават свою кров для буржуазних акул мірового масштабу? Надо їхню кров висосать в интересах пролетаріату всього міра. Товаріщ Ленін сказав...

— А шарап із своїм Леніном, — крикнув уже досить підхмелений пан Ромцьо і протягнув свою пляшку під ніс Борисові, — огрум того смутку, напіємось вудкі, — на пий, пся крев, і не клам.

— Но, брось, — якщо ви не п'яні, то послушайте, що я вам скажу. За вас же я, братці, безпокоюсь. Всьо такі ви ж чаловеки... Всьо ж...

— Кажі зразу, не пускай дим в очі, — перебив його “архирей”.

— Я скажу коротко, товаріщі. Зачем так жити безобразно? Здіся жить тяжело, гето вам не Расія. Ані гавзу, ані ідастя в Америці не маєте. А таких как ви, здіся міліони нащитуються. Тут токо капіталістичні акули живут “олрайт”, а народ трудовой пропадаєт, как собака. Вот і ти, Федя, такой учений чаловек, а...

— Цо ти кламеш, пся крев, — перебив його Ромцьо, — та ти ж сам маєш три доми і авто і пеньонзи, то виходить, пся кость, що ти і сам — велка риба. Не клам, лепше послухай: — і пан Ромцьо захрипів:

Ми млодзі, ми млодзі,
Нам бімбер не зашкодзі.

— Лисен, заспіваєш потім, а тепер послушайте, що я скажу: їдте на родіну, там будете чаловеками. Я вам поможу, я вас даже одену і обую, і напою перед отездом. Ох і напою ж, братці!

— Сідзяла под виходкем...

— Шарап, Ромцьо! Куди ти кажеш їхати? — піднявся із цегляного “крісла” “архирей” і підступив до Бориса.

— На родіну, в Расею, — відповів спокійно Борис, — тудя, где рабочий клас процвітає, где жить стало лучше і веселей в міровом масштабе на даном етапі соціалізму. Там не продают свою кров капіталістичним акулам. Там, Федя, не будут пить твою кров крокодили контрреволюції.

— Ні, ти не бреши, Борис. Кров свою п'ю я сам і валяюсь на смітнику із своєї вини. Ти брось тріпатися. Тут на смітниках валяються з інших причин. Справді, валяється чимало життєвих невдач, слабовольних істот, хронічних алкоголіків та інших покидьків суспільства. А на твоїй “родіні” на смітнику ввесь народ, голодний, обідраний і обездолений.

— То неправда, то фашисти брешуть, — не здавався Борис, — там всьо змінилось. То було “ногут” лише при Сталіну, а тепер там товаріщ Хрущов зділав всьо олрайт, там тепер...

— Так, пане, — знову вмішався Ромцьо, — там на гуже кавал трупа, поцулуй го в д...

— Окей, хлопаки, я прийду другой раз, потверезому поговорім. Зберіть на ту неділю якнайбільше бомів, чи то, амсорі, гм., товарищів. Я приїду знову з тими товарищами.

— Знову фотографувати для советських газет? — з глумливою усмішкою спитав “архирей”.

— Но, но, вже по другому делу, нащот поїздки на родіну поговорім. Буде вино і цигарети.

— Слухай, Борис, та на ту твою родіну навіть боми не поїдуть, хоч би ти їм привіз і цілу цистерну алькоголю. Тут вони, хоч і волоцюги, але вільні птахи і ніхто їм не перешкоджає стати на добру дорогу. А там на твоїй родіні, трясця її бери... Та що там говорити! Добре, бомів ми тобі зберемо.

— Окей, гуд бай, хлопаки!

— Доведзенне, пане — велка риба, пся крев, — белькотів п'яний пан Ромцьо, — спочонтку кіно, а пузней якась холеріна, татіна, татіна... — випльовувались москителні слова кандидата, вже навіть не на Борисову “родіну”, а на ту, де нема ані “капіталістичних акул”, ані “пролетаріату мірового масштабу”.

Падав холодний осінній дощ, але волоцюги його вже не проклинали.

Чікаго, 1956 р.

УВАГА!

ЗМІНА АДРЕСИ “НОВИХ ДНІВ”

Для зручності й вигоди для наших читачів ми уникали зміни адреси, але змушені це зробити тепер. Тільки переїзди на пошту коштують нас річно 75.00 доларів (лише на трамвай), до того вартість скриньки. А головне, що на це йде багато часу: найменше 450 годин річно витрачається на переїзди.

Поштова скринька буде дійсна до 31 грудня цього року, але просимо всіх читачів, авторів, книгарні і всіх зацікавлених осіб уже від сьогодні скеровувати листування на нашу нову адресу:

NOVI DNI
187 Yarmouth Rd.
Toronto 4, Ont. Canada

Ліна КОСТЕНКО

СХОДИТЬ СОНЦЕ...

Сходить сонце, ясний обагрянок,
Заглядає у вічі мені:
А чи добрий у мене ранок,
Чи не плакала я вві сні?

Ранок — добрий.
А ночі, ночі!
Снишся ти і чужі краї...

Плакали сині очі.
Плакали сірі очі.
Плакали чорні очі.
І всі — мої.

МАЄСТРО

Коли людина десь позапівночі заплутається в покручених та вузьких вулицях Старої Праги, то може несподівано в одному закруті наткнутися на яскраво освітлену рекляму бару "У ЧОРНОГО КОТА". Самий той кіт ніби десь на п'ятому метрі від землі у повітрі висить. Закарлючив довгого хвоста та й висить собі. Ціла його котяча постать напружена так, ніби він зайняв бойову постану проти грізного свого ворога — пса. А завбільшки ця рекляма — "Чорний Кіт" — з доброго собацюрю.

Наткнувшись попівночі на цю несподіванку, людина неминуче на хвилинку зупиниться. Майстер цієї реклями, видно, добре знав психологію нічних блуканів у темних вулицях. Коли людина хоч на хвилинку зупиниться, щоб подивитися на "Чорного Кота", то напевно в пізню нічну пору почує, що десь тужить кларнет, плаче скрипка, погрімує піаніно та — мов на погибель — віє саксофон. А все це неминуче примусить подумати, що там, десь під землею, діється щось надзвичайне. Тоді чоловік або лапнеться за кишеню, або пригадає, скільки ще він має при собі грошей.

Признаюся як перед Богом, що одної ночі, пізньої осінньої пори, сталося таке і зі мною... Глянув на "Чорного Кота", торкнулася моїх вух несамоविта барова музика, я встромив у кишеню руку і зашарудив дрібними паперовими коронами.

— Ану ж на хвилину загляну, — подумав я, — подивлюся, що воно тут під реклямою "У Чорного Кота" діється?

Певно з таких думок та рішень і користались ті, що зробили цей бар.

Я до дверей, а тут уже швайцар їх і відчинив, уклоняється, вихилися робить, вигнувся, мов той реклямний кіт. Швайцар запровадив мене до роздягальні, робить із звичайної людини поважного пана — стягає з плечей плаща, подає його возьному, допомагає взяти в руки квиток на відданого плаща та капелюха. За цю непотрібну послугу, ніби, грошей і не вимагає, але спробуйте нічого йому не дати, що він вам заспіває!

— Коли ви сюди, поважний пане, зайшли, то тут за послуги треба платити! — тоді панові стане соромно і він ткне швайцарові якусь корону, за це він відчинить ще одні двері, миттю відкотить половину тяжкої темнозеленої заслони. Спускається по декількох східцях униз і ви тут — під "Чорним Котом", у "Капернаузі"... У вічі вам кидається, що простора заля червоним туманом залита, наче кров'ю, значно тільки розрідженою тютюновим димом. На шастя, кельнерки вас зразу не турбують. Пізня пора. Вони десь заняті... З якихось слабодухих вимотують жили, наслідки того дістаються у руки кельнерок у вигляді паперових корон.

Я це також використав. Не чекав, поки мене кельнерки посадять на "гаряче місце"... сам його собі вибрав. Кинув очима по залі, розглянув і побачив, що наліво від мене, у куті коло столика сидить один пан. Гадаю, певно такий самий заблуканець, як і я. Підходжу. Бачу, він ніби до когось говорить.

— Прошу, пане, чи тут місце вільне? — запитує. Пан підняв своє бліде, шляхетного вигляду обличчя, хвилинку уважно дивиться на мене, кліпає склянистими принизливими карими очима і відповідає:

— Ви ж бачите, що тут вільного місця нема!

— Я бачу, що ви коло цього столика сидите самі. Він ще на мене подивився і сказав:

— Ах, так!.. А й справді я тут сам... Прошу, сідайте!

Під час цієї короткої нашої розмови музика не грала і гості не танцювали. Коли ж я сів, то частина присутніх заплескала в долоні. Я встиг помітити, що ці оплески були звернені до нашого столу. Мій сусід, чуточки натягши свою постать, прикивнув головою. Я не міг збагнути, чому це вони плешуть йому саме тепер, коли я біля нього сів?

До нашого столика підійшов старий кельнер, чи по-чеському — "пан врхні чешнік". (Звичайно в ЧСР так заведено, що пан "врхні" тільки відбирає гроші від гостей за замовлення. Замовлення ж особливо в нічних барах подають "чешніці" — кельнерки).

— Ви будете коло цього столу сидіти? — запитує мене врхні, уважно при цьому дивлячись на мого сусіда.

— Так, так, цей пан буде тут сидіти!.. Сьогодні моя наречена раптово відійшла, — відповів за мене мій сусід.

Тільки тепер я звернув увагу, що на столі стояло дві карафки з вином, обидві надліті.

— А може вона, пане маєстро, ще повернеться, то я дам для пана інше місце? — запитав врхній.

— Не турбуйте мого сусіда і подайте йому, що він собі забажає!

— Слухаю, пане маєстро!.. А що ви собі бажаєте? — звернувся він уже до мене.

— Чвертку червоного вина, — відповів я.

— А може, хочете щось інше: смачніше, міцніше?

— Замовляйте! Я сьогодні плачу, — сказав мій сусід.

— Ні, дякую. З якої речі ви маєте за мене платити?

— Тому, пане, що ви цю ніч зробите для мене одну приємність.

— Дозвольте запитати: яку саме?

— Потім довідаєтесь...

Молоденька кельнерка принесла моє замовлення.

— Ха-ха-ха-ха-ха!.. — голосно засміявся мій сусід, коли кельнерка ставила вино на стіл. У тому сміхові я відчув трагічну ненормальність. — Врешті, відважилася підійти до мого столу? Щастя ти маєш, Ружено, що зараз немає тут моєї Божени.

— Можна коло вас сісти? — звернулася кельнерка до мене, не звертаючи уваги на те, що він говорить.

— Коли життя тобі набридло, то сідай! — вигукнув маєстро.

— Ой, ні, ні!.. — поспішно казала вона, втікаючи зі сміхом від столу.

Наш стіл знову привернув увагу присутніх. А я й далі не міг уторопати, у чім тут справа. Все більше ставало ясным, що цей пан маєстро є ненормаль-

ний оригінал, бо на звичайного блазня може б великої уваги й не звертали.

Заграла музика. Пара за парою виступали на сцену залу й танцювали. Десь з бокових кабін виривався гострий пронизливий сміх та спів добре підпитих осіб. Я почав оглядати.

— А-а, вибачте, забув... Дозвольте представитись, — підвівшись, промовив мій сусід, — Я — Вацлав Ганеш, академічний маляр!..

— Дуже мені приємно, — відповідаю і тихо називаю своє прізвище і якимсь ненароком додаю: — Український письменник.

— А-о!.. я зразу відчув, що ви людина, якій нечужими є явища поза третім виміром!

— Вибачте, не розумію вас, пане маестре?

— Ого, чи міг би я повірити письменникові, що він не зрозуміє свого сусіда? А чи ви вже зрозуміли, що тут діється? — запитує мене, але не чекає відповіді й говорить далі. — Правду сказати, я не знаю, хто ви такий. З перших ваших слів пізнав, що ви чужинець, від вас довідався, що ви письменник. Дивує мене те, що ви маєте в собі таку непереможну силу... Скажу вам, що до цього столика, окрім мене та неї, принаймні в п'ятницю, ніхто не сміє присісти. Цей стіл — для нас, тільки двох осіб! І що тут сталося — ви не знаєте, та як же вам і знати? І дивно, чому я маю до вас довір'я?

Його слова почали мене інтригувати. Музика не втихала, а тому він мусів говорити підвищеним тоном.

— Я не помітив, коли ви підійшли до мене і то було вашим щастям. Ви запитали, я глянув на вас. Не встиг я відповісти вам, як вона миттю зникла... Коли б я не опанував себе, то неминуче накинувся б на вас. Так, так, я відгадую, що ви хочете мені сказати. То було б з вашого боку марнотратство. Ого, наслухався уже я того! Скільки я потребував зусиль та часу, щоб переконати обслугу "У Чорного Кота", що коло цього столика, принаймні в п'ятницю, сиджу не сам. Врешті, перестали з мене глузувати, показуючи, що коло цього столика є вільне місце... Правда ж, ви оце заглянули до бару "У Чорного Кота" вперше і випадково? Вас сюди заманили фальшиві котячі очі... О, прокляту котячі очі!.. Але я вам кажу: тільки глянув на вас і зараз же мій зір перевів на неї, а вона в такий короткий мент устигла здиміти... Коли б це був хтось інший, не ви, то неминуче кінчилося б неприємністю. Розуміється, ви не помітили, коли вона зникла, ви тільки використали мент...

— Вибачте, пане маестро, коли я сюди зайшов, то зразу помітив, що ви сиділи самотньо. Правда, ви до когось говорили.

— О, то ви таки помітили? І от коли б ви були глянули поза третій вимір, то були б неминуче її побачили! От тепер скажіть мені, чого б мені було говорити ні до кого? Значить, я мусів би бути божевільним, га?.. Хіба ж не правда? Люди собі думають, що воно все мусить бути так, як вони засистематизували, як звикли все бачити... На протязі віків упевнили себе, що в житті може бути отак, а не інакше... Коли ж знайдеться людина, що бачить у цім світі все не так, як усі, тоді його вважають божевільним. Немає йому місця в громаді. Його треба вигнати, посадити у божевільню, або й у

в'язницю... Ви може не помітили, а я все спостерігаю: коли я погодивсь, щоб ви сіли коло мене, то мало не всі присутні звернули на те увагу і навіть заплескали в долоні. От, у Вацлава Ганеша прояснилося в голові... Дозволив якомусь добродієві сісти коло себе... Він уже, себто я, наговорився з своєю уявою і, врешті, підпустив до себе реальну людину. Так то воно їм здається. Інакше воно в них і бути не може, бо їм доступно пізнати не більше трьох вимірів. Дух же не можна обмежити сумою установлених людиною вимірів... А може якраз моя люба, що отут до вашого приходу сиділа, була дійсністю, а все оце безглуздо, що я бачу, є ілюзія, марево, обман... Правда, мало хто в Празі ще не відає, що в одній старій, вузькій вуличці є бар під назвою "У Чорного Кота". Відомо, що з оцієї господи починали колись розв'язувати один загадковий ніби злочин... І починалося те ось від цього столика, коло якого ми сидимо. Перевірили й доказали, що коло цього столика сиділа пара, тоді ще молоденьких людей. Сиділи, говорили, бавилися, пили вино, вечеряли, були дуже веселі. Точно доказано, що вони дійсно вийшли з цього бару разом. Далі вже нічого ясного доказати не могли. Пан залишився в обсязі трьох вимірів, а панні в цих вимірах не стало... Пана тягали, випитували, морили, мало розпаленим залізом не пекли, щоб примусити його признатися, де він подів ту панну. Він таки не признався. А знаєте, чому він не признався?

— Очевидно, тверду вдачу мав, — відповів я.

— Ні, не тому... Він таки ніби справді не знав, де вона поділася... Однак, кожної п'ятниці (день її зникнення) по дванадцятій годині ночі він може цілком вільно коло цього столика з нею зустрітись. Може з нею розмовляти, жартувати, пити вино — точно так, як і тоді, коли вона ще перебувала тільки в обсязі трьох вимірів... Вони могли разом вийти по третій годині з бару "У Чорного Кота" і... шукай поліція її знову, а мене муч, допитуй!

Пан маестро потяг вина з одної і другої склянки, на хвилинку налягла на нього меланхолія, його увага від мене відривалась. Він щось собі шепотів, голосніше повторивши при цьому пару разів: "Круце фікс"... Постукав пальцями по столі і далі оповідав.

— Наївні люди, невдячна грубіянська поліція! Вони ніяк не могли зрозуміти, що я її шалено кохаю. Подумати тільки здоровим розумом: ну якби ж я міг так її з світа спровадити, як то вони собі уявляють, щоб по ній ані сліда не лишилось, а на мені ані тіні, що я заподіяв їй якесь лихо! І от у висліді тепер маєте: для цілого світу, навіть для рідної матері, вона таки не існує, а я її маю! Так, маю, тому, що я давно вийшов за межі третього виміру... Ні, я чомусь до вас, пане письменнику, маю велике довір'я. — При цих словах він положив свою руку на мою, що лежала на столі, якимось особливо притиснув. По моему тілі пробігла ніби електрична холодна хвиля. Я постарався непомітно свою руку висмикнути.

— Викликаєте ви в мене довір'я, — продовжував він з притиском. — Можливо тому, що ви письменник чужого нам народу. Усі письменники на світі є брехуни, вибачте мені за відвертість, а на-

ші чеські письменники є особливими брехунами... Покажіть їм пальця, а вони потягнуть вас за обидві руки... Нашому письменникові я ніколи б не відкрив ані найменшої таємниці, бо він на мені постарався б подвійно заробити: на тему моєї таємниці написав би твір і мене живцем продав би... Я знаю, що ви того не зробите, а коли б і відважились — у поліції з вас посміялись би і сказали б: "Відома байка з бару "У Чорного Кота".... А коли б ви знали, як мене тоді Божена просила, щоб я не допроваджував її додому! І ми за дверима, на вулиці, під огненними очима отого проклятого kota розійшлись. А потім воно й пішло... Така здається, незначна подія, у всякім разі не світова ж війна, а про неї лунала слава на цілу Європу. "Загадкове зникнення молодого красуні"! — лунало по світі. А насправді?... Я вам скажу: коли б ви всіли були заглянути по той бік третього виміру, то вам тільки треба було б пересісти до другого стола і ви б зараз тут її побачили в повній красі й величі... Отут би вона засіла, як завжди, на оцьому кріслі, що ви сидите, а я, як звичайно, розмовляв би з нею, жартував, разом пили б вино, слухали б музику, навіть могли б і затанцювати. О, коли я з нею танцюю "шімі", то тоді присутні жахаються і ховаються, хто куди... Потім на ваших же очах вийду на вулицю, під чорним котом попрощаюсь, і... починайте наново переводити слідство. Пускайте в рух найдібніших детективів, з добрим нюхом дресованих псів, нехай обнюхують мене з ніг до голови. Нехай водять мене куди завгодно, нехай гавкають на мене, рвуть, шматують, а поліція нехай пече залізом. Нехай кат у циліндрі, у білих рукавичках, з п'яними судьями лякає мене шибеницею — запевняю вас — нічого не доб'ються! От бачите?... Якщо матимете охоту, то я таки вам її покажу... Ах, та нехай уже до кінця буде відвертість: кажуть, після сповіді людині легше. Запроваджу я вас цієї ночі до мого ательє... Щоб її в мене побачити, а мене пізнати — вистачить вам ваших трьох письменницьких вимірів... Хоч письменники, гадаю, як і добрі плястичні мистці, мусять мати такі почуття, що сягають поза третій вимір, бо інакше не могли б бути письменниками... А може ви й справді хочете їсти — кажіть! Я ще засоби маю. На цім світі мої батьки лишили не тільки мене, але й своє добро для мене...

Алькоголь підносив у барі температуру. Лунали гострі мелодії музики, саксофон верещав, мов на погибель. Музика змішувалась з неадекватним співом, гучномовством, вереском, сміхом, брязкотом скла та порцелянового посуду. У густому червонуватому повітрі "капернауума", наче в пекельному котлі кипіло.

Коло буфету на високих круглих дзигликах, що крутились мов колеса на вісі, сиділо дві пари. У дівчат суконки досягали десь тільки вище колін. Ці "капернауумські діти" вимахували ніжками, щоб показати остаточної моди човнички-черевички... Вони цокались високими чарами, випивали та закусували поцілунками і тютюновим димом. Я помітив, що одна з них була вільна коло буфету і усе на мене позирала, посміхалась, навіть пальчиком до мене, зігнутих до себе, покивувала. Я догадувався,

що вона робить підготовку з наміром, аби опорожнити мої кишені...

На диво, мій сусід те загравання "капернауумки" помітив і відверто почав проявляти заздрощі.

"Дивовижник дивовижником, — подумав я, — меле про якусь красуню, а до цієї ревнує..."

Розлита кров у повітрі "капернауума" все більше блідла від курева. Ставало важко дихати. На стіні годинник рівномірно відбивав такти. Його вказівки непомітно наближались до відміту третьої години по півночі. Наближалась хвилина, коли стане чинним поліційний припис.

Пан маестро десь на хвилинку відійшов. У цей час до мене наблизилась та, що від буфету покивувала мені пальцем і, не зупиняючись, шепнула мені:

— Коли ви цього маестра добре не знаєте, то будьте обережні!

— Чому саме? — встигаю запитати.

— Перейдіть в одну із вільних кабін — я вам розповім...

— Дякую, — відповів я. І подумав: — "Ага, то ти так хочеш вивернути мої кишені? Не піддамся!"

І от тепер я вирішую будь-що-будь перевірити мого сусіда, чи він таки справді небезпечний. Може я справді наскочив на добрий сюжет для новели? — питаю сам себе. Однак вирішую бути готовим до відходу. Намірюсь покликати пана верхнього, щоб заплатити за чвертку вина і п'ять цигарет. Верхній на мій поклик лясканням пальцями не приходить. Певно він був десь зайнятий більшими "рибами", у яких відібрав сотні, а може й тисячі корон. Ось помічаю, що збоку, за буфетом, розгорнулася тяжка зеленувата завіса, а з-за неї вийшов мій сусід, поважно тримаючи свою досить елегантну постать. За ним ішов низенький товстий панок і ніс на великій таці дві порції одної з найкращих чеських страв: смажені стегна гуски, смажену капусту та кнедлики. На таці ще стояло дві стопки з світлим напоєм та відкриткована пляшка вина, як показалося з ярликом: "Орігінал Портвайн". Подавець, як довідаюся, сам пан шеф "У Чорного Кота".

— Так, за все вже заплачено, пане шефе?

— О, гак, пане маестро, рахунок вирівняно! Смачного! — додав він і відійшов.

Я зрозумів, що мене поставлено перед доконалим фактом: замовлено й заплачено... Я піднявся й гукнув:

— Галло, галло!..

Та наш маестро шарпнув мене за полу і промовив:

— Прошу, пане письменнику, не робіть мені вдруге цієї ночі скандалу! Сідайте і вечеряйте, чи снідайте, або прямо поживайте, що подано. Було б вашою помилкою, великою помилкою, коли б ви подумали, що оце я спеціально для вас замовив. Це вже було замовлено ще тоді, коли я отут сидів з моєю Боженкою... Я попередив, щоб замовлення мені подали тоді, коли я по нього зголошусь. І тепер нема порятунку — через вас вона зникла, зате ви мусите її порцію спожити.

— Чому я мушу?..

— Але ж не ерепентесь і сідайте! Бувають же випадки, що людина людину з приємністю гостить. От ви й зробіть мені цю приємність, — поспішно умовляв він мене.

Чеська традиційна страва дратувала смак. Я сів. І знову помічаю, що багато очей скеровані на нас. Із-за одного косяка виглядала та сама “капернаука”, що мене недавно попереджувала. Дивлюсь на неї. Вона крутить пальцем коло свого чола. Значить, подає мені знаком, що я дурний. Все це ще більше роздратовує моє зацікавлення паном маестром. Я вже майже був певен у тім, що мій оцей “гоститель” має “пеха” в голові. І хіба ж мало є на світі різних дивовижників і не завжди на них звертають увагу. А от тут, де всі, здається, виведені алкогольом з рівноваги, приковує увагу така проста річ, як подача вечері на стіл. Мое зацікавлення цим добродієм росте.

— Прощу, беріться за гуску, поки ще кнедліки не захололи, — припрошує він увічливо. — Ви ж знаєте, що ця наша страва смачна, доки тепла.

Я сів. Признаюся, що мені таки добре хотілося їсти. Тільки що я намірився прийнятися за приємну працю, як у залі залунали знову оплески та сміх. Мій гоститель, як і вперше, чуть підвівся і вклонився.

— Чи не має тут часом загальної змови проти мене? — подумав я.

— Я спеціально попросив налити нам вашої любові “Руської водки!” — сказав він.

— Не для всіх українців пей московський напій є любий, — відповів я.

— Е, та не будемо ж тут вирішувати національні проблеми. Пийте! — він підніс свою чарку й чекав на мою, щоб покнутись.

Я відчувсь ніби в полоні, під охороною оцього дивовижника. Здається, нічого не сталося б, коли б я собі встав і пішов геть, але ж ні, таки починаю виконувати його волю, правда, оце саме собі нездоров'я... “Руська водка” піддала апетиту. Гуска, кнедліки й капуста раптово зникали з моєї та-

РАДІСНОГО РІЗДВА ХРИСТОВОГО

ТА

БАГАТО ЩАСТЯ І УСПІХІВ

У НОВОМУ РОЦІ

ЧИТАЧАМ “НОВИХ ДНІВ” І ВСІМ УКРАЇНЦЯМ

бажає

АНДРІЙ ЗАПАРИНЮК

представник фірми

**Joseph L. Seagram & Sons
Limited**

ТЕЛЕФОНИ:

Контора: ЕМ 8-1101

Мешкання: CR 8-1466

НОВІ ДНІ. ГРУДЕНЬ, 1959

рілки. Мій гоститель їв повільно. Час від часу кидав окремі слова, певно, з своєї загальної думки.

Оркестра вдарила прощального марша. Гості поспунали до вихідних дверей “капернаука”.. Десь за заслонами в кабінах верещали дівчата. Деякі, мабуть, цілком обібрані кельнерками гості, злісно вигукували. А ми попивали оригінальний портвейн. При відході довідуюсь, що й за моє власне замовлення — чвертку вина та п'ять цигарет — заплачено. Коли на плечах пана маестра зависла чорна пелеріна, а на голові широчезний капелюх, то я догадався, що цього пана я не раз бачив на вулицях Праги. Тепер він нагадував середньовічного Дон Жуана. Дивлячись на нього, пригадувався мені й Мефістофель Гете.

— Дякую вам, пане маестро, — сказав я уже під “Чорним Котом”, простягаючи йому руку. — При першій нагоді реванжуюсь.

— А куди ж це ви?! — здивовано запитує.

— Таж додому.

— Е, ні, почекайте! Візьмемо таксівку.

— Та я недалеко мешкаю, пройдуся пішки.

— До вашого помешкання може й не далеко, а до мого далеко. Ви ж пообіцяли побувати в мене. Побачите мою творчість. О, ви ще її не бачили!

— Попався! Ха-ха-ха! — чую зліва від нас. — А ну подивимось, чи він викрутиться з його паутиння...

Добре розумію, що це стосується мене. Починає ніби потроху прояснюватися... До авто сідати рішуче відмовляюсь.

— Ну, як не хочете їхати, то пройдемося трохи, — ніби заспокоює він мене.

Мимохіть корюся йому. Набухла сирістю осіння ніч. Зморена денними турботами Прага, мов стара бабуса, спить. Від першої години не скригочуть по рейках тяжкі трамвайні колеса. Тільки таксівки ще шмигають, розрізуючи холодний туман. Розвозять заможних запізвених п'яниць. Десь-не-десь відбиваються кроки заблуканців. Чути то тут, то там п'яне варнякання. Ось ми виплутались з вузьких темних та покручених вулиць старої Праги. Виходимо на один із чеських невмирущих пам'ятників — Карлів Міст. По обидва боки моста вздовж стоять різні постаті, стоять, мов мовчазні сторожі цієї старовини.

— Ось вам і наша стара мистецька пам'ятка! — натхненно каже пан маестро. Ні, це не тільки наша мистецька історична пам'ятка, це — наш символ, міцний нерв, що ним уперше було пов'язано Малу й Велику Прагу. І потягся він вулицями, по суходолі до місця осідку серця та мозку чеського народу — до Градчан славних! Колись він був єдиним мостом, що перетинав нашу Влтаву, а тепер від нього на схід сполучує Прагу чотири. І на захід чотири мости. Рахуючи мости зі сходу, Карлів Міст буде п'ятий, рахуючи із заходу — він буде п'ятий, мов п'ята заповідь... Цей міст — наче скаменілі історичні флюїди чеського народу... Не було ще такого чеського мистця й нема, щоб не змальовував цього мосту, але не було ще й такого мистця, щоб правдиво змалював його, змалював разом з тими подіями, що за нього і на ньому відбувалися... Ні, мистці ще не сягнули понад третій вимір, і не побачили того, що я бачу! Я ще не брався цього мос-

ту змальовувати, але змалюю! Я до того роки річні готуюсь... О, я часто бачу, як у хмарковій синяві, від Карлового Мосту вгору, мов на чудодійному екрані возносяться наші історичні події зо всіма великими чинами, невмирущими постатями! Я в тій хмарковій синяві бачу часто нашого св. Вацлава, Карла Великого, Яна Гуса, Жижку, Гавлічку, Палацького... Бачу битву із шведами... То ніби флюїди подій випарюються з цього пам'ятника і ніколи не видихаються, не випаряться, поки тут живе наш малий, спритний, бурхливий, фальшивий, боязливий, зрадливий, найкультурніший між слов'янами невмирущий народ!.. Я наміряюсь намалювати Карлів Міст у такому вигляді, щоб у цьому були відбиті історичні події, які відбулись на ньому й над ним.. А ви подивіться на Влтаву вночі. Бачите, он з високих стовпів позскакувало у воду світло? Бачите, як воно у хвилях плаває, купається, переливається? Світло миготить, мочиться, пірнає у воду, не мокне і не гасне! І от би на цьому водяному тлі, мов на впавшому на землю небі, змалювати з мільйонами зірок, вознести оцей міст зо всією історичною флюїдовою величчю, що криється від людських очей за третім виміром. От це я думаю, над цим міркую, аж голова моя часом тріщить. Але хто ж натягне мені таке полотнище, щоб усе бачене я на ньому розгорнув?... Кожен день до болю відчуваю, що та повинність на мене налягає, давить мене, кличе...

Мистець почав так поспішно говорити, що я не все міг схопити. На Влтаву налягала все гущіша пелена туману. Осіння холодна вогкість починала мене пронизувати. Помічаю, що мистець від свого самонатхнення ніби дістався в Нірвану. Я наміряюся непомітно від нього відійти, позбавитись якось його, хоч у мене ніби нанизується цікава справа...

— Почекайте, письменнику! — гукнув він, поспішними кроками прямуючи за мною. — Куди ж ви тікаєте? Гадаєте, що ви вже все від мене почули? О, ні, те, що я вам розказав, ще не все... З того ваш твір вийде, мов потвора без голови!

Пробує взяти мене під руку, але я ухилиюсь від того.

— Чому ви думаєте, маестро, що я писатиму про наше знайомство "У Чорного Кота?"

— Ого, а хто б то вам повірив, що ви цієї нагоди не використаєте? Хіба, може, як усе піде гаразд, не все напишете... — додав він ніби загадково ще це речення. — А врешті, — поспішив він, — то ваша справа — робить собі, що хочете.

Міст залишився за нами. Ми підходили до Мало-страського Намісця. Тут мені треба б звернути наліво, минути два будинки, повернути направо, перейти через Торжище і я вже на Влаській вулиці, де й замешкую у ч. 24.

— Може справді, письменнику, візьмемо таксівку й поїдемо до мене. При чарі доброго вина я докінчу перервану розмову. Подивитесь на неї і на всі ті чудодійства, що я творю...

І як не цікавило мене остаточно собі з'ясувати цього маестра, я рішуче відмовився всідати до затриманого ним авта.

— Ну, як хочете! — з невдоволенням промовив він. — Тоді не відмовтесь пройтись зо мною ще хоч

під гору, до Градчан, — вимовив уже ніби з благанням.

І далі мистець говорить улесливо, розповідає то те, то те, видно з таким розрахунком, щоб проходити якийсь довший шмат дороги, поки він не заокруглить розпочату думку. Помічаю, що він не йде простим напрямком, яким, врешті, по широких сходах можна вийти аж на Градчанський майдан, а бере вбік. Ось ми й опинились на вузькому та довгому хіднику, що тягне попід мурами Градчан нагору.

— От я хотів показати вам, — казав він, зупинившись, коли ми вже піднялись високо й були мало не в кінці того пішхода, — цю частину Праги. — Ви певно ніколи звідси не дивились у туманну ніч на Прагу. Подивіться, он вона там, внизу розляглася, мов старе дивовижжя, над яким вірні бабусі розсвітили каганці. Тільки ті світлячки показують, що Прага там ще є, туман її ще не проковтнув, крізь землю стара грішниця ще не провалилася... А ось тут, — повернувшись до високого муру, мовив він, — є чорні дверці, крізь них можна дістатись на Градчани... На головній брамі стоїть варта з охоронної президентської сотні. У день вона нікого не зупиняє, а вночі без перепустки нікого до Градчан не пропускає.

— Та нам же, здається, оне вночі нема потреби туди і йти, — сказав я.

— Воно так... А от все ж таки цікаво було б прошигнути Градчанами й опинитися у Святівітському Храмі. Хочете?

— Та яким чином?

— Стійте на місці! — велів він, а сам десь у темряві потонував. Я ще не встиг надуматись, що робити, як він знову був коло мене.

У старому мурі чорніли залізні тяжкі дверці. Ось по них мистець зашарудів ключем. По хвилі поіржавлене залізо заскрипіло, і дверці під натиском маестра відчинились.

— Прошу заходити! — велів він мені.

— Куди?

— В оці двері. Не гайте часу — нас можуть помітити...

З тих дверцят ніби скочила на мене лихоманка і мене почало трясти.

— Нас можуть там затримати, як злодіїв.

— Мовчіть, не бійтесь! — шарпнув мене за рукав і я опинився за високим грубим муром.

Залізо знову загарчало, засув у дверях двічі клацнув.

— Тепер за мною! — вхопивши мене за руку, велів він.

Градчани, де міститься, так би мовити, мозок чеської землі, завжди яскраво освічуються сильними жарівками та прожекторами, але весь порожній простір було залито туманом, а світло блимало, мов загорнуте в сивувату вату.

А мистець, мов чорний дух, зручно шмигав попід мурами, не випускаючи з руки мого рукава. Душа моя тимчасом перейшла у п'яти, а серце билось, наче птиця в клітці. Мені пригадалось, що я від когось чув, чи читав, що по Градчанах часом серед ночі ходить чорна постать — дух якогось лицаря... Оце і є той дух-лицар, що тягне за собою другого "лицаря" з душою на повній поготові до вилету... Тепер не треба б мене тримати за рукав і тягти за

собою — я сам мушу його триматись. Коли схоплять, то щоб разом — на нього вину звалью.

Ми вже опинились під Святівітським Храмом, поблизу його боці, що був майже не освічений, а поблизу стояли старі будівлі, що затемнювали прохід.

Мистець зупинився коло бічних храмових також чорних кованих дверей.

— Пане маестро, що ви робите? — запитує я, остаточно опанований страхом. — Я буду кричати...

— Кричіть, а вину я звалью на вас! — відповів спокійно, вже відмикаючи двері.

— Чого це ви сюди претесь?

— Зараз побачите чого...

Ось ми опинились в одному з найбільших в Європі храмів. Довгий, широкий та високий простір було залито затхлим повітрям і густою темрявою, тільки десь-не-десь пробивалось кризь грубе різнобарвне скло готичних вікон слабе світло. У ніс вдаряв характерний костельний запах. Тут ніби запахло розкладом минулих довгих віків.

Мистець блиснув кишеньковою батарейкою й велів мені сісти. Я виконав його веління. Сів і він коло мене. Мене безперестанку трясла лихоманка. Мистець щось шептав, мабуть молився. Він засовався і опустився на коліна. Я не бачив добре, але впевнений був, що він узяв в обидві руки голову, нахилив її і молиться. Ця його поведінка почала мене заспокоювати. І в моїй голові почали воскресати давно неповторювані православні молитви. Мої очі помалу звикали до темряви. Ось одна за одною, повільно, ніби висувались із стіни храму, мармурові постаті святих, ставали в ряди і мов би нас, невчасних навісників, мали полошити... От уже обрисувався в темряві високомистецький старовинний вівтар, а перед ним висока мармурова гробниця чеських королів, з точно витесаними з мармуру їх мертвими постатями. А час тягся, мов осіння довга ніч для страченого в темряві напрямом до цілі. Тепер уже я чув окремі слова молитви, що виривалися з уст мистця, чув рідке схлипування, він, здається, плакав. Мабуть таки мав щось тяжке на свідомості і оцим актом облегував свою душу. Врешті, я чув уже тільки його рідке зітхання і звичайне дихання.

— Чи ви бували в цьому нашому чеському, тепер порожньому серці? — запитав він мене.

— О, так! Багато разів бував. Приходили ми сюди з нашим професором мистецтва. Цілу годину обводив, показував та викладав.

— Отож ви знаєте, що це наша національна пиха! — Це наша святиня, що дорівнює нас до великих європейських народів. Цей наш храм стоїть у ряду найбільших храмів у Європі. А дорівнятися нам своїм храмом жоден народ у світі не може, тому що ми, екзальтовані чехи, спромоглися будувати його тисячу літ. На початках приходу християнської віри до нас, було збудовано капличку, потім обмурували її, вона опинилась у костелі, а потім це опинилось у забудованні пишного храму. Тут ви знайдете багато стилів. Остаточно воздвигався цей храм у готичному стилі. Але часу панування в Європі готичного періоду нам не вистачило на закінчення цієї національної будови, і це відбулось на головній вежі храму — від половини вгору ви-

ведено її в стилі ренесансу. І, може, чи не найголовніше є при цьому те, що цей храм почали чехи будувати на світанку прийняття християнства, коли народ вийшов з поганства, широко сприяв віру Христову, а викінчили будову храму тепер — 1924 — 25 рр. Закінчено будову храму з волі атеїста — президента Масарика та на вісімдесят відсотків безвірницького парламенту. Затрачено гроші на викінчення храму народу, страченого віру в Бога. А я знаю, що народ чеський повірить у Бога тоді, коли над ним запалає сатанинське безвір'я. Через цей величний храм народ у своїй молодості намірявся вознестись до Вічного Бога, але не витримав високого вознесення, звалився і тепер непомітно будє собі хідники в пекло...

— Ви вибачте, що я майже силоміць затягнув вас сюди. Але метою моєю було ознайомити вас, як письменника, з четвертим чуттєвим виміром...

Він ніби ненароком почав до мене підсудуватися і безперестанку говорив, говорив...

— Чи ви чуєте, як шумлять душі основоположників цього храму? Чи ви помічаєте, як виходять наші славні королі з гробниць і співають: "Возвеличено"... О, о, вже історія нашого народу в повній величї й ганьбі вирушила... Чого ж ви мовчите, — мовив запально, тулячись до мене. — Крикніть з переляку: "Рятуйте!.. Або з радощів: "Осанна!" Невже ви не помічаєте, що храм заливають духи... Слухайте, слухайте сміх і плач нашої історії!

Його голос переходив наче в чаклунський шепіт. Його несамовиті візії починали ввижатись і мені. Здавалось, що я вже перестаю собою володіти... Мене обіймав жах... Він притискається до мене, ніби з переляку, або наміряється мене кинути в жах, позбавити мене притомности.

— Дивіться, дивіться, святий Вацлав в'їхав до храму на білому коні! Ось наш Карло Великий маршує! А там, ах, Білогірська битва!..

При цих словах я вже цілком опинився в його обіймах, налягає, дрижить, шукає моїх уст... Відчуваю, починає мною оволодівати, шепче: "Четвертий вимір, четвертий вимір..." Я ніби остаточно стаю безвільним. Ледве ще в глибині відчуваю й розумію, що ось-ось утрачу притомність. Десь ще в глибині мого нутра б'ється живчик гонору і гін до самооборони. Але одноразово я сам чую на власні вуха, що чомусь сміюся дівочим сміхом... Врешті, одним блискавичним ментом я напружую всі мої сили, схоплююсь і вже прямо струшую з себе цілком, здається, оскраженілого мистця... Він упав на лавку і по звирячому заревів.

У храмі тихо, темно, мов у величному гробі.

Мені стала зрозумілішою поведінка гостей "У Чорного Кота", коли вони звертали увагу на той кут, де я сидів з мистцем...

— Виводьте мене з цього храму, бо інакше це для вас погано кінчиться.

— Але ж що сталося, дорогий письменнику? — запитує він.

— Покищо ще нічого не сталося, але може статися... Відкривайте двері!

— Добре, добре... Тільки прошу бути спокійним... Я ще не все на цей раз тут виконав... — І миттю його чорна постать зникла в темряві.

— "Що ж це таке: маестро недавно сердечно мо-

ливсь, а потім наміривсь зробити дім неприродної розпусти з цього величавого храму? Чи не омана все це?" — стукнуло у моїй голові. "Може справді ця чорна постать тільки привид, омана, а не реальна дійсність?" — Від таких думок мене почав охоплювати новий неспокій. Тимчасом я почув відбиття цілком реальних кроків, що десь лунали на залізних сходах, все підіймаючись угору. По хвилі запанувала мертва тиша, тільки моє серце товклося, ніби намагаючись вирватися з моїх грудей, чи правдивіше разом з мною — з цього великого храмового простору. Нагорі, десь, блиснуло світло, наче від котячого ока. Та ось пробренів ледве чутний звук органу.

— О, лищечко! Пресвята Діво, чого доброго він може грати на органі, притягне увагу, і нас таки заберуть отут, як злодюгів! При цім мені знову пригадалось, що я від когось чув, чи з когось вичитав, що іноді темними ночами в Святотівському Храмі орган сам грає. І на підставі цього людська фантазія вже сама діє, додає. Народ чеський, мовлялось, за тисячу літ таки викінчив свою найбільшу святиню, але погоня за земним добробутом вирвала з його душі віру в Бога. Народ храм побудував і опустив його, як зайву вже облуду... Мов величавий корабель, побудований на суходолі, у якому можна побувати, але не попливеш нікуди у ньому. Сила ж Божа проявляє своє незадоволення, так, що новоустановлений, на цей час, може, найсильніший, найдосконаліший орган грає часом ночами без доторку до нього людської руки...

Спочатку покотилися в темряві несміливі звуки органу, але то було тільки спочатку. Далі орган ніби вже в розпачі застогнав, заревів, затужив, благав на поворот до храму опустивших його... Такої сильної, потрясаючо-оглушуючої гри органу я ще зроду не чув.

"Що ж це він грає, що грає?" — запитувались когось мої думки. Та ось уже добре розумів, що він грає. Храмовий порожній чорний простір залили звуки прекрасної божественної мелодії "Аве Марія". Ця неймовірна, я сказав би, прямо шалена гра мене заспокоїла. Хто мене сюди запровадив — сам себе вже визрадив... Я чекав, що ось почуються кроки, кроки багатьох ніг, задзеленькають ключі, заскриплять двері, і нас схоплять. Мені здавалось, що він грав так гучно, що його було чути не тільки тут, на Граді, але в цілій Празі. Ні, ці звуки мали б котитись по цілій чеській землі, аж до Моравії, котитись і будити всіх чехів, які ще вірять у Бога і які вже вписують себе в офіційні документи: "Безвизнані"*. Ті ніби скликали, благали: "Прийдіть у цей храм і Я спасу вас. Не послушаєте — горе вам буде!" Могутні звуки органу ніби потрясали храмом.

Але відгуків ніяких не було. У мою голову вже закрадалася думка:

"Чи не пов'язана ця чорна постать з кимсь? Чи не є ця гра тільки пропагандою для "безвизнаних"? А чого ж це покликане до цього святого діла таку аморальну людину? А можливо, що тут нічого такого й немає, це тільки я попав у незвичайні обставини, і мої нерви так виграють, що, як мені

здається, це має бути чутним на сотні кілометрів?..

Поворотні кроки наближались до мене.

— Живі? — запитує.

— А чому б ні? — бадьорючись, відповідаю йому.

— У страху очі великі!

— Як для кого...

Ми вийшли з храму.

— Яким же шляхом будете виводити з Граду?

— Вночі сюди вхід без перепустки заборонений, а вихід вільний. Ідіть поруч зі мною і з вашої голови й волос не спаде, коли він сам ще не обсипається...

Залишили за собою передхрамову площу, пройшли прохід попід масивними будовами, за яких п'ятнадцять-двадцять кроків знову такий же прохід, і ми вийшли на широченький майданчик, ліворуч якого в найкращих тут будовах міститься президентська резиденція. Бачу, що мій маестро не йде на головну браму, а повернув до правої. Знову проходимо попід будовою, за якою недалеко висить міст, перекинутий через глибоку, зарослу різними деревами суху яругу.

— Стій! — почулось тверде веління.

"От тобі й маєш! — стукнуло в мене. — Мистець запевняв, що ніхто нас не зупинить..."

Пан маестро не встиг ще відповісти, як промовив вартовий:

— А, пан маестро!.. Хто ж це з вами цього разу?

Помічаю, що маестро всунув вартовому щось у руку — певно гроші, вартовий не дивлячись на те, устроїв руку в кишеню.

Цей останній короткий перебіг дії не тільки не кинув якогось світла на поведінку маестра, а ще більше заплутав справу. З поведінки вартового стало відомо, що маестра тут дуже добре знають, приймають від нього, по-чеському висловлюючись, "спропітне", то чому ж би йому тоді не йти просто через той прохід ночами на Градчани, а крадькома пробиратися через ті чорні дверцята? Хотів про це запитати маестра, але пригадалась мені чеська натура: чех перекрутить, передаючи правду, навіть і тоді, коли її нешкідно можна б переказати правдиво... Особливо ж чехи люблять правдивість дій і речей передавати в перебільшеному вигляді... Отже я рішив нічого його про це не питати, коли він сам про це не заговорить.

Ми йшли мовчки. Я чомусь мав таке почуття, що ніби оце вирвався з ув'язнення чи полону.

— Яким робом ви роздобули оті ключі? — само вирвалося в мене з уст, хоч я думав щось інше.

— А ви думаєте корисним є всі таємниці відкривати в творі? Нехай собі читачі ламають голову: де ж то та чорна постать доп'яла ключі? Читача треба привчати не тільки читати, а й думати при тім...

— А як ви думаєте, чи для твору взагалі буде корисним, коли я напишу, що ви заманили мене до Святотівського Храму і там кинулись мені на шию, мов своїй коханці?

— Якщо ви щось таке напишете, то вам ніхто не повірить, бо, як ви собі пригадуєте, нічого подібного й не було.. Мало що там вам у храмі від боягузства могло примаритися...

* атеїст.

Ми йшли — правдивіше, я йшов попід мурами, а маєстро від мене не відставав, мов чорна тінь. Я йшов у тому напрямку, по якому міг за яких двадцять хвилин добратись додому. Куди йшов поруч зі мною маєстро — я більше не питав.

За довгим та високим муром розлягався парк, що спадав у глибокий яр, дерся під круту, досить високу гору й тулився до височезних мурів Градчан. У кінці того парку стояла двоповерхова вілла, виведена в стилі змосковленого ампіру. Говорилось, а часом і писалось, що це був найкращий закуток у Празі. Була ця надзвичайна дорожкоштовність власністю чеського патріота-демократа, а російського націоналіста-монархіста, запеклого україножера, доктора К. Крамаржа.

До західньої частини цієї власності мільйонера Крамаржа тулився скверик на вершку гори, як і сама вілла, коли дивитись звідси у північно-східньому напрямку. Звідси саме дуже добре видно всю головнішу частину Праги. З південно-східнього боку підхід сюди був цілком по рівній площині. У цьому чепурньому та затишному, зарослому буйними каштанами, буками та липами скверіку стояло декілька лавок. Цей скверик якось зі всіх боків віддалений від густого скупчення празького обивательства, а тому в ньому навіть і в найпекучішу літню пору було майже безлюдно. Хіба, може, десь-не-десь, облюбувавши це місце, туляться до себе закохані. Принагідно, коли я часом проходив мимо цього скверіку, а трохи часу вільного мав, заходив і тут відпочивав. Пригадується, в тому закутку, десь у гушавині, на лавочці, дуже добре міркувалось... Мимо нього вниз ішло дві дороги: крутий спуск для пішоходів і кручений шлях для трамваю та загального руху. Замість того, щоб піти вниз, мене й на цей раз потягло з хідника вправо до скверу.

— Ви відгадали, пане письменнику, мою думку, — обізвався маєстро. — Я хотів запросити вас зайти на хвилинку до цього парку.

Я мовчав.

— Присядемо на лавку, — продовжував він, — закуримо, а я ще дещо вам розповім. Найкраще ж було б поїхати до мене. Давайте згоду і я зупиню таксіку.

На це я йому нічого не відповів. Прямував собі, не звертаючи на нього ніякої уваги. Десь у середині цього закутку я набрів на лавку й сів. Дістав цигарку й запалив. Мистець, тепер ніби мій сателіт, зробив те ж саме. Довгенько між нами панувала мовчанка.

— Так, я все ж таки чомусь маю до вас довір'я, — почав він. — Я спам'ятався в храмі тільки тоді, коли ви відкинули мене від себе. Повірте мені, що то я не вас намірявся притиснути до мого серця, а її... Я добре відчував і пам'ятаю, що вас коло мене зовсім не було, а вона, моя Боженка, сиділа... Я тепер усвідомлюю собі, що воно сталося, але я вам зараз цього не скажу, щоб не злякати. Ха-ха-ха!.. Ну, нехай буде так... А насправді було воно ось як. Ага... точно так як ми умовилися. Чого так умовляємося — вона не знала. Мені не давала спокою день і ніч одна думка, одне питання: чи можна дійти до такого стану, щоб спровадити з людського досягу кохану панну, а сліди так замести,

щоб ніхто ніколи не довідався, де поділась та панна, щоб не ніс ніхто за те відповідальності... Найголовніше ж досягти того, щоб вона ні для кого не існувала на світі, окрім мене... Коли я почав обмірковувати, то це показалося дуже складною річчю. Треба було укласти плян і самому його перевірити. Це щось таке, як перевірка боєздатності армії добрими маневрами. Тож треба було знайти місце, де виконати замір і так подіти, щоб ніхто ніколи не знайшов ніякого сліду, а я воістину ніколи не понесу за те відповідальності... Ну, так і сталося... Почала тайна й явна поліція сушити свої голови. Наткнулись на правду, перевіряли, доказували й переконались, що ми за двадцять третя під баром "У Чорного Кота" попрощались й розійшлись. І більше не знайшлося у світі свідка, який би доказав, що бачив після того ще нас колись десь...

Божена довго привчала своїх родичів, щоб вони не пошукували її, коли вона часом день, чи й два не повернеться додому. Запевнила й переконала, що вона час-від-часу заночовує у своєї подруги. Божена з подругою змовились, що подруга буде твердити, що Божена в неї, хоч би й декілька днів не бачились... Таке твердження дуже заплутало справу зникнення Божени з людського досягнення... Мені те стало в пригоді...

Я вже за час цього мого неприємного знайомства з мистцем помітив, що він майстерно розповідає, але, підвівши ніби вже до кінця, висновки замовчує.

— Ну, а що ж далі? — запитую я з притиском.

— Егеж... точно так мене запитували поліційні комісари, слідчі... А почім я знаю, що далі? Дивує мене, чому ви в тій справі до мене пристаєте? Ах, почекайте, вам дещо більше скажу, як слідно-поліційним душоїдам. Отож ми попрощались під баром "У Чорного Кота". Я — в один кінець, вона — в другий... Дома Божена розбудила маму, трохи поговорила з нею, попоїла і сказала: "Рано, мамо, мене не буди, хочу добре виспатись", і пішла у свою кімнату. Коли мама знову заснула, Божена потихеньку вийшла з помешкання. В умовленому місці ми зійшлися... Після того в скорому часі вона перейшла в недосяжність, скажімо, перейшла в небуття... Вона продовжувала існувати тільки для того, хто обдарований четвертим виміром...

— Себто, тільки для вас, — вирвалось у мене.

— Так, тільки для мене. Тепер, пане письменнику, вона може існувати й для вас, якщо ви справді обдаровані даром творця... На підставі того, що я вам розповів, можете написати твір. І він може переховає в собі частину невмирущого життя...

— Ви хочете, щоб вона жила в мистецькому творі після того, як ви її знищили?

— А хто вам сказав, що я її знищив?! Коли, де, як?! Що це вам у голову прийшло? Та чи можна так говорити? Та чи ж ви знаєте, що так можна невинну людину цілком погубити? Але я знаю, що ви цього ніколи не зробите. Ви, ви, мій дорогий!.. Далі не можу — признаюся вам: коли ви тільки зайшли у бар, я глянув на вас, не знаючи, хто ви такий, але зразу ж ви мені подобались! Та ні, що там подобались! — Він упав переді мною на коліна, обхопив мої ноги руками. — Я у вас закоханий! —

прошепотів він. Він міцно мене обняв, тяг свої уста до моїх. У моїй голові блиснула думка:

“Маю діло з божевільним гомоамантом! Дивна увага публіки по відношенню до нашого столика в барі, попередження тої панни — все стало тепер для мене зрозумілим... У барі, видно, вже добре знали, хто він...”

Я напруживсь, мотнув своєю постаттю, випручався з його обіймів і зо всього розмаху на цей раз дав йому поличника. Він вигукнув:

— Ай!.. — схопився за лице, кинувся від мене в один бік, а я в другий... Поличник, вигук і наші кроки глухо відгукнулись у густому тумані, під мурами Крамаржової вілли.

**

Минуло років зо два від часу того “знайомства”... До “У Чорного Кота” мене більше не тягло. Про це моє знайомство я ніколи нікому не оповідав. Те ганебне підступство до мене аж двічі не справляло мені ніякої приємності. Одного дня пополудні я навістив у шпиталі мого знайомого студента. Під час іспиту на політехніці з будівництва він почав у вирахованні застосовувати щось ніби маєстрів “четвертий вимір”, після чого дістався до відомої в Празі “Катеринки” — божевільні.

Ми сиділи в шпитальній вітальні й говорили собі. У вітальні, може, було двадцять — двадцять п’ять осіб. Ті люди, що дістались до “Катеринки”, справляли сумне враження. Яких ще пам’ять цілком не лишила, дуже нарікали на те, що їх, здорових, посадили між божевільних. Про те саме говорив і мій приятель.

— Ось оце справді божевільний маєстро, — сказав він, показуючи на людину, що проходила мимо нас у другий кінець вітальні.

Я глянув на цього “справді божевільного” й у мене, чомусь, холодна комашня полізла попід шкірою... Ще мелькнуло й почуття, ніби несподівано побачив близьку людину, з якою давно все порвано.

Коло мене пройшов знайомий маєстро з “У Чорного Кота”.

— Знаєте, він прямо казиться, — оповідав приятель, — коли його спробують не пустити на побачення. В дійсності до нього майже ніколи ніхто не приходить, окрім іноді однієї панни. Он дивіться, на лавці коло нього нікого немає, а він розмовляє... О, бачите! Ніби свою милу цілує, обіймає.

Я мовчав, але мене стрясало.

— А чим він тут займається?

— Все малює Карлів Міст, прикладаючи до того якийсь свій четвертий вимір. Ха-ха-ха!.. Малює, змальовує, замальовує, нищить полотно й фарби, бо з його роботи, здається, нічого не виходить. Коли ця робота наобридає — починає малювати, чи перемальовувати голу панну. При тій роботі він цілий час до неї говорить так, як і оце тепер до порожнього простору.

— А це як у нього виходить?

— Знаєте, оце вам намалює прекрасну картину! Добрі знавці оцінюють, як шедевр, відкривали в тому його власне уміня накладати фарби. Одні відгадували, що він є своєрідний імпресіоніст, другі

те заперечували. Тільки що ж — винести з келії не дає, пару днів сам любується нею, говорить, говорить до неї, а під кінець:

“А тепер я тебе, Боженко, знову переведу в небуття, поза третій вимір!”

Ухопить пензеля і замальовує чорною фарбою.

Ось маєстро несподівано повів своїми божевільними очима по вітальні, руки мав ніби простягнуті до своєї милої, зір зупинив на мені. Наші очі зустрілись. Хвилове напруження. Не зводячи з мене очей, він ніби ловив когось у порожнечі. Раптом зірвався з місця, випростав свою струнку постать і з цілих грудей, показуючи на мене, закричав:

— Беріть його, тягніть! Він усе знає! Це він — оцей чужинецький письменник у всьому винен... Подруге вже він забирає її від мене! Ану, запитайте його, де він її подів! — заверещав мистець.

У вітальні піднялась метушня.

Маєстро з криком підступав до мене.

— Ага, це тобі не в “У Чорного Кота”!.. Тут є закон, тут є право! Усе нам розкажеш... Я до тебе з любов’ю, а ти мені поличника? Ось я тобі!.. — він кинувся до мене.

До вітальні вскочили доглядачі. Ухопили маєстра під руки і потягли. Він запінився, продовжував щось вигукувати, пручався...

Я помітив, що у вітальні симпатії божевільних по боці свого колеги. Я поспішно відійшов. У середині кипіло від неприємності, я сам собі повторював:

— Отакого то знайомого я собі придбав “У Чорного Кота”...

**

Може по трьох роках після злющасної другої зустрічі з маєстром я зайшов до величезної нової каварні “Фенікс” у Празі. Було це восени, десь перед п’ятою годиною пополудні. Оркестра в цій каварні щодня починала грати від шостої години вечора. Каваренських дармосидів, коли я зайшов, було ще тут обмаль. Незайнятих гістьми місцевих кабінок попід величезними вікнами каварні було ще багато. Я кинув оком по залі і мені здавалось, що найзатишнішою закутиною є все ж таки кабіна зліва, де сиділа якась панна, чи пані, углибивши очі в ілюстрований журнал “Пражанка”. От до неї мене й потягло.

— Вибачте, мілостіва пані, тут вільне місце?

“Мілостіва”, не відриваючи очей від журналу, прикинула головою.

Пан “врхній” приніс мені по звичайному в пражьких каварнях цілу копицю різних часописів. Я замовив чорну каву й прийнявся переглядати пресу. По хвилі ненароком звернув увагу на випещену руку сусідки, що тримала з-підсподу “Пражанку”. Багатокаратовий брильянт, оправлений в платину, сяяв, під брильянтовим — красувався модний шлюбний перстень.

“Значить — пані”, подумав я.

Час минає. Я випив каву, курю. Пані відложила “Пражанку”, дістала з течки дамську срібну, з золотого монограмою цигарничку, вийняла з неї “египетську” — простягла руку до сірників, що тут же на столі стояли. Я поспішив послужити — запалив її цигарету. Наші очі ненароком зустрілись.

П О В І Д Н І, Г Р У Д Е Н Ь, 1959

— “Здається, знайома — коли, де?”... — мелькнуло, пригадати не міг.

— Вибачте, шановна пані, за відвагу — мені здається, що я десь, колись з вами зустрічався?

— Ха-ха-ха!.. Звичайний банальний запит. Майже всі чоловіки з цього починають, коли хочуть зачепити незнайому жінку.

— Можливо. Не знаю, не маю досвіду. Я звичайно ні з чого не починаю...

— Не смію заперечувати, пане письменнику!

— О, то я не помилився, що ми старі знайомі?

— Знайомі і не знайомі... А от ви мені скажіть, пане письменнику, чим воно скінчилось у ту ніч?

— Вибачте, шановна пані, не догадуюсь — у яку ніч?!

— А в ту, коли ви, на здоров'ячко вам, спожили мою вечерю...

— Вашу вечерю?!

— Авжеж, пане письменнику!

— Якесь непорозуміння...

— Правда, смачне було гусяче стегничко з кнедліками?..

— То це ви та сама, — що тоді мене попереджувала?

— Так.

— Чому ж ви тоді прямо не сіли до того стола?

— Не зміла.

— Маєстро говорив мені про якусь, зникнувшу Божену... Може ви саме нею й є?..

— Ха-ха-ха! Цікавить? Я є нею й не нею!

— Чи справді зникла якась Божена?

— Про те я, мабуть, знаю стільки, як і ви... Що такий випадок був, ви знаєте. Про те широко писалося в часописах. А врешті, пане письменнику, нехай вам буде відомо: та, чи не та — а я Божена!

Зненацька я почав помахувати перед очима, ніби від ос відганяючись: — “Чи не заведено, бува, мене в “четвертий вимір” цією чужою подією?..”

А на мене дивилась пара голубих очей з-під чола симпатичного лица молодой дами.

— Ви тоді певно прийняли мене за звичайну баврову гульвісу?

— Признаюсь, що так.

— Шкода, а то б ви були...

— Не з'їв вашої вечері? — поспішив, сміючись, сказати я. — Сьогодні готовий вам реванжуватись, коли даєте згоду, то й “У Чорного Кота”...

— Дякую за ласку — не в вечері справа. Коли б мене тоді послушали, то не мусіли б були цілу ніч блукати...

— Те мені не пошкодило.

— Але мені не справило приємності...

— Та ви ж з нами не були?

— Зате за вами була!

— Як??!

— Так... За двері в Градчани не встигла шмигнути... Вогкий холод пронизував, не дозволив дочекатись вас... Дуже добре ви тоді зробили, що поличника під кінець йому вліпили... Те пішло йому на користь. Став остерігатись...

— А вам і про те відомо?

— Не велика таємниця.

— То ви знаєте і про випадок у божевільні?

— Дайте руку, пане письменнику! — Я подав. Вона щиро потиснула. — Ви відіграли головну роль

у виведенні його з так званого “четвертого виміру”.

— Я відіграв?

— Головний лікар “Катеринок” мені не одноразово казав, що до нормального стану його може привести якесь несподіване потрясіння. Вигадували ми різні “несподіванки”, підпускали ми їх йому, але безуспішно. У той день, коли ви навістили вашого приятеля, я не могла прийти до маєстра, та й взагалі я до нього рідко ходила — гадала, може несподіванкою стану, коли довго не бачитиме... Врешті маєстрові було однаково — був коло нього хто, чи ні, бо він жив своєю уявою. Головний лікар та я не знаємо, хто його більш потряс — ви безпосередньо, чи суворі доглядачі з-за вас... Скрутили його. Довгі роки його безсоння морило. (Вони й ганяло маєстра по Празі, заводило на Градчани). А божевільні на неймовірні вигадки, пане письменнику, дуже спритні. Коли на нього натягли сорочку-божевільку, то він, на диво, довго не борювався. Три доби по тім безперервно проспав. Коли прокинувся, то жалівся на болі в голові, на що раніше ніколи не нарікав. Дивувався і допитувався, як і чому він опинився в шпиталі божевільних. Лікар, досвідчений спеціаліст, казав, що пацієнта з повернутою свідомістю негайно треба випускувати з божевільні, бо, коли повністю усвідомить, що з ним було, може статись, що він знову збожеволіє... Ех, треба б було вам, пане письменнику, бачити нашу зустріч по поверненні йому свідомості! Тепер якийсь час він зовсім мене не пізнавав, а я сама не могла розібрати: до усвідомлення він був божевільний, чи по усвідомленні таким став? Я не відходила від нього ні на один крок. Після того ми скоро опинились в Італії, у чужім оточенні. Це добре впливало на його психіку й нерви. Без малого три роки ми там проживали, недавно тільки повернулись. Вацлав цілком виздоровів, нервово і фізично зміцнів, вдосконалився в своєму фаху, позбавився уродженого неприродного нахилу...

— А він таки його мав?

— На жаль, так...

Вона замовкла, зітхнула й з помітним нервовим схвилюванням запалила цигарету.

Павза.

— А де тепер маєстро? — запитую, виводячи її з помітно налягаючої на неї меланхолії.

— Що?.. Тепер? Ах, тепер, пане письменнику, він на зборах академічних мистців. Здається, сьогодні мають схвалити проєкт мистецького оформлення похорону pana президента...

— Але ж пан президент ще живий?

— Так. А плян його похорону треба мати готовий... А врешті мій Вацлав уже скоро має прийти — сам розповість, що вони вирішували на засіданні.

— Дякую, шановна пані, за довір'я. Дуже приємно було б поговорити з маєстром, але чи не виникне при нашій зустрічі якесь нове непорозуміння? Може, краще буде, коли ви про мене йому нічого не згадуватимете.

— Можливо, маєте рацію. Дякую вам... Дякую за вашу вільну, чи не вільну участь у розв'язанні дивного вузла в “четвертому вимірі”... Вам ще можу признатись, пане письменнику, що моя безмеж-

на любов до нього врятувала його і як людину, і як обдарованого талановитого мистця, і як мужчину...

— А що все ж таки відомо в тій кримінальній справі?

— Ах, пане письменнику, ви знову хочете повернутися до того ж! — відповіла вона несподівано подратованим тоном. — У поліції та справа залишається нез'ясованою, такою певно вона перейде й у кримінальну історію. Маєстро про те більше ніколи не згадує...

Ми взаємно широко потиснули руки, і я перейшов до іншого стола. Зайняв однак таке місце, щоб було видно їх.

Довго не довелось чекати. Висока постать, значно поповніла після того, як була в шпиталі, в еле-

гантному убранні, повільно та поважно підходила до своєї дружини. На обличчі навіть і здалека було помітне довге перебування маєстра під італійським палким сонцем. Чи його очі залишалися й надалі під сильним склянистим відтінком — здалека я не міг бачити. Його дружина підвелась, зробила крок наперед, ніби подала йому руку, а в дійсності взяла за руку і посадила проти себе.

Я хвилину дивився на них і мені мимохіть думалось:

"Дивні діла Твої, Господи!.. Три безнамірені, випадкові зустрічі з чужими людьми... — І міркування: Чи тих Божен справді було дві, чи тільки одна ця, що он сидить за столиком з маєстром у звичайному нормальному вимірі?.. Очевидно, вона його врятувала. Її любов до нього перемогла все..."

СПІВЕЦЬ ЗАЧАРОВАНОЇ ДЕСНИ

(До 65-річчя народження О. П. Довженка)

Поет-академік Максим Рильський сказав про Довженка, що він — "одна з найяскравіших зірок". Тож недарма ті, хто приїжджав на Чернігівщину, в м. Сосницю, хочуть довідатися про цю людину більше, обов'язково розшукують Довженківську хату, як колись розшували хату Шевченка... Ось тут жив Олександр Петрович замолоду, мріяв стати капітаном далекого плавання. "Народився я, — читаємо ми в "Автобіографії" письменника, що готується до експонування в майбутньому музеї, — 30 серпня 1894 року на околиці невеликого повітового містечка Сосниця на Чернігівщині, що звалось В'юнище, в родині хлібороба Петра Семеновича Довженка, який належав до козацького роду, як на ті часи, стаю..." Батьки письменника були неграмотними. Письменним був лише один дід, і "йому батько не міг простити своєї темноти".

Пам'ятає, читачу, діда в довженківському фільмі "Земля" — це дід (Семен Тарасович) автора фільму. "Колишній чумак, чесний і незлобивий. Від нього у мене в картинах завжди з любов'ю написані образи дідів. Це теплота дитинства. Діди мої — це щось подібне до призми часу. І саме тому мені образ Боженка було легше створювати, ніж образ Щорса".

Директор Сосницького краєзнавчого музею Д. Лав'юк та науковий співробітник В. Макаренко заходилися біля дуже корисної справи: зібрати для нащадків все, що стосується їхнього славного земляка. Це допоможе повніше розкрити творчу методу та ідейні задуми Олександра Петровича, його бурхливе творче життя, його образ. Ентузіясти почали збирати матеріал родовідної видатного письменника. Частина цієї роботи вже виконана. Підготовлено літературний портрет Семена Тарасовича — діда Довженка. Надходять інші матеріали.

Раніше часто можна було бачити, як по Сосниці проходив високий, худорлявий дід Семен, босий, в білих полотняних штанах та сорочці, підперезаний мотузкою. Легенький вітер пестить посивілі кучері та широкі білу бороду. Семена Тарасовича завжди чомусь тягло в люди, у далекі, незвідані дороги. Їздив безкрайні степами. Подорожуючи, придивлявся до людей, до природи, багато пізнав, став письменним. У селянській темноті Семен Тарасович вбачав ляха. А тому онуків своїх

учив любити науку, природу. Помер Семен Тарасович на 92-му році життя в саду, який дуже любив.

У садбибі Довженків нині буйно розрісся той дідів сад. Збереглися тут і сім дерев, які садив маленький Сашко з дідом. Ось, можливо, звідки починається захоплення Олександра Петровича садівництвом. І кінофільм "Земля в цвіті", і плодоносний сад на Київській кіносгудії, і любов до рідної землі, яка пронизує всю "Поему про море", беруть свій початок саме звідси...

Працівники Сосницького краєзнавчого музею старанно збирають матеріали про свого великого земляка. Усе це невдовзі буде перенесено в старовинну Довженкову хату, де росли батько і діти Петра Семеновича. Тут буде відкрито меморіальний музей. Починатиметься він експонатами, які розповідатимуть про Сашкове дитинство.

Якось Олександр Петрович писав: "Я був дуже мрійним хлопчиком". І ось у музеї — спогади Довженкового шкільного товариша, колгоспника І. Т. Тишніна: "Сашко був найкращим учнем. Він дуже любив малювати. Ми з ним ходили гуляти до лісу, на міст, а весною на великому човні їздили по Десні".

"Благословенна будь, моя незаймана дівче Десно, що, згадуючи тебе вже много літ, я завжди добривав, почував себе невичерпно багатим і щедрим. Так багато дала ти мені подарунків на все життя. Далека краса моя! Щасливий я, що народився на твоєму березі, що пив у незабутні роки твою м'яку, веселу, сиву воду, ходив босий по твоїх казкових висипах, слухав рибацьких розмов на твоїх човнах і казання старих про давнину, що лічив у тобі зорі на перекинутому небі, що й досі, дивлячись часом униз, не втратив щастя бачити оті зорі навіть у буденних калюжах на життєвих шляхах", — так писав незабутній Олександр Петрович у своєму чудовому творі про Десну.

У 1911 році, щоб підтримати Сашка, батько продав, "відкрав від серця" десятину землі і послав свого сина до Глухівського вчительського інституту. Хотілося "вивчити свого сина..." Мрійливого студента там прозвали філософом. Закінчивши в 1914 році інститут, Олександр Довженко одержав призначення на посаду вчителя Другого змішаного вище-початкового училища в Жито-

мирі. В одній із газетних вирізок, яка опрацьовується до стенду музею, зустрічаємо цікаву розповідь, яка стосується і біографії Довженка. У "Памятной книжці директора народних училищ Волинської губернії на 1915 год" говориться про "вчителя природознавства і гімнастики, який не має чина".

Учитель "без чина", молодий, стрункий, мрійливий, дотепний, викладав фізику, природознавство, географію, історію та гімнастику, учив дітей бути розумними, допитливими, талановитими. Він ніколи не розпознавав сидючи — завжди стояв біля вікна, вдивляючись в очі маленьких слухачів або кудись у синю далечину.

У першому томі видання творів О. П. Довженка, який експонуватиметься в музеї, у його "Автобіографії" читаємо: "Тепер я іноді зустрічаю колишніх своїх учнів. Це вже немолоді люди різних професій. Я питаю їх — чи був я хорошим учителем? Кажуть — був не стільки хорошим учителем, як хорошим вихователем. Ці відповіді словнюють мене радістю. Навряд чи я був хорошим вихователем у звичайному розумінні цього слова. Я просто був молодим, не багато старшим за них, був товариським, веселим, і вони були мені з усяного погляду ближчими і милішими, ніж мої колеги-вчителі. Був я з ними до кінця відвертим".

У музеї нині збирається досить багато невідомих досі матеріалів із спадщини Довженка — карикатур, малюнків і картин. Олександр Довженко, працюючи в редакції газети "Вісті ВУЦВК" художником-ілюстратором, дуже багато малював. Переглядаєш тепер ті чудові злободенні роботи і мимоволі згадуєш іншого великого літератора, що всього себе віддав сучасності. Сам Довженко якось зауважив, що з Маяковським він "був завжди в дуже добрих відносинах".

О. П. Довженко був людиною прямою і принциповою. Працюючи у відділі літератури та мистецтва "Комсомольської правди", я неодноразово зустрічався з Олександром Петровичем. На мос прохання написати ту або іншу статтю, він, бувало, відмовлявся. Говорив коротко. Казав, що перш ніж написати, треба добре вивчити тему, пережити її, бо інакше — нічого путнього, навіть хорошої замітки, не створиш. Почувавши мос незадоволення, Олександр Петрович, нахмуривши брови, різко говорив:

— Дивустесь?..

— Звичайно, Олександре Петровичу, хіба довго написати замітку, статтю?..

Довженко якось хворобливо згинався, блід:

— Недовго, а що з того... Одна стаття, дуже страшна, жахлива, на один із моїх фільмів за кілька важких днів посрібшила мені голову, погіршила здоров'я...

Помовчавши додав: і орлові можна відтати крила...

Якось у розмові О. П. Довженко з жалем згадав про втрату "Рябої книги". "Ряба книга"! Це цілий том карикатур, малюнків з довженківськими текстовками. Про неї, "Рябу книгу", і почав говорити директор Сосницького музею Дмитро Іванович, коли ми підійшли до експонатів, що розповідають про той період життя письменника. Дмитро Іванович радий: вже дещо відомо про неї. Сподіваюся, що вона знайдеться. "Ряба книга" через тридцять років повинна, нарешті, бути на своєму місці — в меморіальному музеї Довженка. Так думають ті ентузіасти, які допомагають організації музею.

На адресу нового культурного закладу в ці дні надходять різноманітні матеріали. Хвилюючи спогади написав художник Юрій Сагайдак. Ось як вони починаються: "Над морем лунає пісня — пісня про море. А

я думаю про Довженка. Він не був полководцем, він не був видатним державним діячем, він не був ученим-академіком, — але був разом і тим, і другим, і третім".

Читаєш ці рядки і ще уважніше вдивляєшся в кожний експонат, що його готують до майбутньої експозиції музею. Деякі з них Олександр Петрович подарував Лав'юку ще за життя. Ось лежить диплом про присудження митцеві Сталінської премії за створення кінофільму "Щорс", великий портрет Григорія Івановича Петровського, написаний Довженком... В одному з листів говориться: "Життя ваше — яскраве, гаряче, натхненне".

А ось лист О. П. Довженка, який він написав в останні місяці життя своїм землякам в Сосниці: "...Якщо складеться так життя, що я буду вільним влітку 1958 року, буду щасливий приїхати на кілька днів додому. Низький уклін моїм землякам! Ваш Оп. Довженко".

Олександрові Петровичу не вдалося відвідати рідні місця. Якось раптово, швидко він помер.

Виходячи з музею О. П. Довженка — його рідної хати, з щирим жалем прощаєшся з його господарем. Та заспокоюєш себе тим, що його ім'я буде жити в нагоді вічно.

О. РОГОТЧЕНКО

("Радянська культура", 13. 9. 1959 р.).

Ліна КОСТЕНКО

ЩЕ ТРОХИ...

Ще трохи — і літ юнацьких
Не знайдеш, як вітру в полі.
Дорослою стала зненацька,
Змужнілою стану поволі.

Поволі, поволі, поволі
Над серцем здобуду владу —
Навчуся не плакати з болю
І в шасті дам собі раду.

Тоді не подумай, друже,
Що вже відшуміли зливи,
Що серцем я стала байдужа
І словом стала зрадлива.

Ти знаєш — великі ріки,
Спокійні, глибокі, холодні —
В собі затаїли навіки
І вир, і каміння підводне.

То хай же літа юнацькі
Зникають, як вітер у полі...
Дорослою стала зненацька,
Змужнілою стану поволі.

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи
Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

Д В І М А Т Е Р І

Кожного ранку — бачу тебе молодою,
Кожного вечора — втомою зламани руки.
Як би хотів я, мамо, щовечора бути тобою,
Щоб переймати всі твої болі і муки!
Дати тобі життям моїм довше жити,
Всеньким життям, відданим непомітно,
За усміх, з якого

 виростає у полі жито,
І води ростуть у морі,
І ранки приходять блакитні.

А вранці — ти знову нова,
І в серці моєму спокій:
За тебе,

 за молодість нашу,
 за долю мого народу,
У кроках якого чути твої несквртельні кроки,
У вроді якого видко твою несквртельну вроду.

Духм'яно парує обрїй, засїяний нашими снами,
Любов'ю і кров'ю,

 душею кожного сина.
Тобі — молодїй синами,
Тобі — багатїй землею,
Тобі — любов'ю добрїй,
Вклоняюся, Україно!

О, хвиле слов'янського моря,
Потужна, могутня хвиле,
Що сонцем одним зігрїта,
Що впарї із сестрами линеши!
Ти виростеш з власного горя;
З тобою — я чую крила,
З тобою — я сила на світі,
Моя Україно!

Кожного ранку бачу тебе молодою,
Кожного вечора — втомою зламани руки.
Тїльки душа твоя
 б'є молодою водою
І в темнокарїх очах —
 ніколи немає розпуки.

ЄДИНА УКРАЇНЬСЬКА РАДІОПРОГРАМА
В ТОРОНТІ

ПІСНЯ УКРАЇНИ

Слухайте нас кожної суботи від год. 4:30 — 5:30
по пол. і кожної недїлі від год. 4:00 — 5:00 по
пол. на хвилі 1250 з радіостанції CHWO.

На нашїй програмї передаються політичні комен-
тарї, новинки з громадського життя, оголошення
літературно-мистецьких та громадських установ,
комерційні оголошення, спеціальні програми для
дітей та жінок, виступають визначні українські
мистці, науковці, журналісти, обговорюються ак-
туальні події з українського життя.

Пишіть до нас про Вашї зауваги і побажання
на адресу:

SONG OF THE UKRAINE, 64 Hewitt Ave.,
Toronto, Ont., Tel.: EM 6-3380 or LE 6-9398.

Мамо моя,
 що стоїш при вікні, замислена,
Що із молитвою
 до мене в чужину линеш, ---
Це ти мені слово, як меч,
 подала перед битвою,
Подарувала мені Україну!
От і не знаю, хто з вас дорожчий тепер?
Як розділити між вами
 серце своє співуче,
Коли у ньому —
 блиск і очей, і озер,
Коли у ньому —
 і матерї думи, і тучі.

Нерозділимий,
 стою над поділенням світом,
Непокоримий,
 беру життя, як весну,
Вічним теплом тих матерів зігрітий,
Що у мені
 навіки злилися в одну!

РЕЦЕНЗІЇ

ЦІННИЙ ВКЛАД В МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНУ ЛІТЕРАТУРУ

Недавно вийшла з друку збірка дитячих творів
для фортепіана в чотири руки під назвою "Two play"
— збагачуючи наш дотепер бідний музично-педагогіч-
ний репертуар для дітей.

Автор цієї збірки — композитор-піанїст і педагог —
Ігор Білогруд закінчив Київську та Гайдельберзьку
консерваторії. Київську консерваторію він закінчив
разом з відомими зараз на нашій далекій батьківщині
В. Гомолякою, М. Гордійчуком та П. Майбородою. Учи-
телями автора збірки були відомі професори Київської
консерваторії: В. Грудни, К. Михайлів, М. Недзведський
та Л. Ревуцький, з яких двох, як і їх учень, опинилися
на еміграції — проф. В. Грудни у Нью-Йорку, а автор
цєї рецензії у Вашингтоні, де й продовжують свою
працю. Серед визначніших професорів Гайдельберзької
консерваторії слід зазначити проф. Шері та доктора
Нестлера.

Відірвавшись від рідного оточення, І. Білогруд не
відірвався від своєї творчості і тепер він є широко ві-
домий не тільки в нашому українському суспільстві,
але й в американських музичних колах; є членом Об'єд-
нання музик Америки та провадить власну музичну
школу, у якій викладає фортепіано та теорію.

Дотеперїшня його творчість складається із творів,
які своїми формами сягають від концертних (сольових
та оркестрових) до оперових та балетних, а вокальна
частина — від пісень на слова відомих поетів (україн-
ських та чужоземних) — сольових та дуетів, до хорових
кантат, написаних на спеціальні теми.

Будучи добрим педагогом, І. Білогруд відчув брак
та гостру потребу нот для дітей та молоді, що вчить-
ся. Його нова збірка (незадовго перед цим він випустив
свою другу дитячу оперу "Червона Шапочка") є тим
цінніша, що не тільки є одною з небагатьох існуючих
на чужині, але до того ще й з'єднує в собі педагогічні
потреби з національним елементом і разом з тим
вправляє дитяче вухо і привчає його до українських
мелодій. Збірка розрахована на кінець другого і початок

третього року навчання, і у ній, як і в більшості своїх творів, композитор вдало сполучає модерний стиль з нашими, ні з чим незрівняними, народними мелодіями.

У кожній із п'єс цієї збірки педагог знайде багато того, що розвине його малого учня щодо техніки та почуття ритму, фразування, контрастності. Головне з нашого погляду є те, що ці п'єси будуть поглиблювати його смак та любов до нашої великої національної музичної культури. Між іншими п'єсами особливо нам подобаються "Christ is born" ("Христос Родився") та "Departing cossack" ("Іхав козак на війноньку").

Дуже приємне враження робить те, що нотний шрифт чіткий та ясний, а це важливе для дитини, яка

тільки що почала читати ноти. Графічне оформлення збірки звертає на себе увагу своєю простою стильовою виразністю та щирістю (артист-малар Кресин).

Велика заслуга композитора Ігоря Білогруда в тому, що він уводить мелодії українських пісень у своїй художній обробці до скарбу світового мистецтва.

"Two play" видала відома американська педагогічно-видавнича компанія "Summy — Birchard". Цей факт забезпечує офіційний вступ нашого композитора на сторінки американсько-інтернаціональних педагогічних каталогів.

Побажаємо ж нашому композиторові творчих успіхів у його праці для добра наших дітей та суспільства.

Цей збірник можна набути в книгарнях за дуже малу ціну — один долар.

М. НЕДЗВЕДСЬКИЙ

УТА.

ЗВУКОЗАПИСНА СТУДІЯ

Вже поступили у продаж нові довгограйні платівки:

1. ЕКО: "Гриць Зозуля" у виконанні Й. Гірняка.
2. Казки: Багряного, Воронька, Іваненка, Мосендза у виконанні О. Добровольської.

Крім того, на складі фірми УТА, ще є у невеликій кількості: "СИНИ" В. Стефаника і "ЧУХРАЙНЦІ"

О. Вишні у виконанні Й. Гірняка, та "НАРОДНІ КАЗКИ" у виконанні О. Добровольської.

Ціна платівки \$ 3.95.

Платівки можна замовляти поштою:

UTA Recording Studios Inc. R. O. Box 23,
Cooper Station, New-York 3, N. Y.

або купити у Народному Домі у Нью-Йорку
140, 2 Ave. у клубі "Лис Микита".

У Канаді платівки можна набутися або замовляти поштою у представника УТА:

N. Spolsky 210 Oakmount Rd., Toronto 9, Ont.

УТА на замовлення записує на стрічку усякі громадські, політичні та мистецькі імпрези.

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. Ціна — \$0.90.

РАЙДУГА — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. Ціна — \$0.35.

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. Ціна — \$0.40.

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. Ціна — \$0.35.

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк. Ціна — \$0.40.

Замовляти в "Нових Днях".

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Четверте поправлене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

Третє поправлене й поширене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-ої класи

Друге збільшене видання (більший формат і виразніший та більший шрифт)

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи

Друге поширене й поправлене видання (збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт і формат сторінки).

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу. Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (Фонетика й морфологія).

Підручник пристосований до українських еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,

в Англії й Австралії — 10 шілінгів

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

ЛІРИКА

Я в краї рідному. Згасають барви дня.
Співати хочеться і гратись, як дитині.
Оце б за тином скочить на коня
І мчать туди, де вечір стеле тіні,
Де ситий перепел покрикує в житах,
Зелені коники виляскують в долоні,
А на ставку на в'язаних плотах
Хлоп'ята будять темні води сонні.

Стріть пастухів хотілося б мені
Десь на шляху, а краще — при вогні.
У руки взять печену картоплину,
Обдмухати всю, поміяти її хвилину
І вкинуть в рот. А потім прилягти
Там горілиць і пісню затягти
Про дві гори, про Байду-молодця...
Щоб пісня ця дзвеніла без кінця.

Хотів би я провідать всі гаї,
Усі садки, порослі споришами,
Де бджіл гудуть неспіймані рої
На вишнях, схилених над самими шляхами;
Дістать гриба з-під листя біля пня,
Пригнати череду, коли уже стемніло...
Та як дитинство ти посадиш на коня,
Коли воно давно відгомонило!

З НОВИХ ВИДАНЬ

ДАРІЯ ЯРОСЛАВСЬКА, *Ї НЬЮ-ЙОРК*, повість, стор. 157, обкладинка Р. С., видання Союзу Українок Америки, місця видання не позначено.

Можна сподіватися, що з якістю мови у книжці не буде все гаразд, бо навіть у заголовку книжки зроблено помилку: Нью-Йорк написано без розділки як два окремі слова. А тому розкриємо книжку там, де вона сама розкриється: стор. 155. Читаємо від половини (від розділу). Друге речення кидає читача у жар і в холод! Ось воно: "Бризги води вистрілюють у гору і розсипуються на боки немов перли". Уявіть собі, що це все передруковано тут без помилок: і оці російські "бризги" (хочби вже написала шановна авторка правильно по-російському "бризгі"!), "у гору" замість "вгору" (як вони, ті "общепонятине бризгі", могли "вистрілювати" у гору), якщо кожному, хто це колись бачив, ясно, що вони летять не вбік, а таки вгору), і "розсипуються на боки", і коми бракує, і... взагалі жак бере від цього речення. Проаналізуємо, наприклад, порівняння, "розсипуються на боки, немов перли". Авторка хотіла сказати, що водяні краплі виглядали, як перли, були подібні до перел, а вийшло так, що фізичною властивістю перел є розсипатися... А що ж фізики скажуть про такий, вибачте за вираз, "образ"?..

Знаю, що мої вороги (ім же несть числа...) скажуть: "От богопротивний Волиняк! Прочитав 154 сторінки, щоб аж на 155-ій знайти невдале речення і причепився до нелюбої авторки!"

Hi! Книжку я розкрив навмання, авторки ніколи увічі не бачив, не сумніваюсь, що вона дуже порядна людина, навіть хочу вірити, що вона має письменницький хист, але... писати не може!

Ось друге речення з тієї ж сторінки: "Рух доквілля втискається"... — куди б ви думали, читачу, цей рух "втискається"? — "у думки"!!! Мало того, що цей клятий "рух доквілля втискається в думки" — він (хвала Богові, що тільки в повісті Д. Ярославської!) ще й "наводить сонність". Отаке. Так ото, як величезний "рух доквілля" "втиснувся в думки" і "навів сонність", то людині нічого вже не лишається, як тільки щезнути з цього жакливого світу. Це прекрасно розуміє навіть авторка повісті "Ї Нью-Йорк". Вона (на тій же півсторінці) запевняє: "Людина розтоплюється..." Не лякайся, читачу! Ти вже, мабуть, подумав, що нещасна людина "узкакає" чи "узспригус", як кпив колись О. Вишня з таких мовників, у якийсь розпечений до червоного казан із пекельною смолою, щоб там "розтопитись", жакнувшись, що "рух доквілля втиснеться в думки"? Ні, ні, ні! Людина "розтоплюється в загальній СУМАТОСІ..."

То байдуже, що на російське слово "суматоха" в українській мові є дуже багато відповідників: сум'яття, мутушня, метушіння, біганина, мішанина, мішаниця, шарварка, гармідер, рейвах, трусениця, трусенина, словом — що хочете, тільки не "суматоха"! Та це шановну авторку ніяк не турбує, тому, що вона... української мови просто не знає. Як хтось не бачить ямн, у яку ото-от має впасти, то чого ж він боїтиметься?

Уявіть собі людину, яка втратила зір і береться малювати картини. Кожен скаже, що це неможливо. А от писати літературні твори, не знаючи мови, то це в нас стало нормою. Головне, що люди, які пишуть книжки, так певні в собі, що не хочуть принципово вчитися мови. Наслідок: книжки виходять сірі, неграмотні і замість ширити культуру в народі, несуть загибель цієї культури, виховують неграмотне покоління.

Так, такі книжки відкидають нас на ціле століття назад. Це найбільша шкода для нації. Справа тут не в книжці Д. Ярославської — треба ж узяти якийсь приклад! А скільки про це написано вже! Хочби в "Нових Днях" про це з граничною ясністю писав Ю. Шерех у статті про "Далекий світ" Галини Журби, про це також з граничною точністю вислову писав В. Чаплинко у статті про "Темноту" Уласа Самчука, про це дуже виразно писав В. Сварог у статтях про "Буйний вітер" Ів. Багряного і "Конотоп" Ю. Тиса, про це багато писали В. Стеблець та Д. Кислиця, врешті, скільки я про це писав і скільки ворогів нажив цим писанням?..

Невже письменники не читають "Нових Днів"? То що ж вони читають? Чи це не кпини з критиків? Мовляв, пишіть собі, пишіть, а ми на вас дивимось зверху вниз і на мову нам начхати!

І коли ж цьому край буде? І до чого ж це доведе?

Відповідь нехай дають самі читачі. І нехай вони самі зроблять відповідні висновки.

OASIS, selected poems by Yar Slavutych, translated from the Ukrainian by Morse Manly in co-operation with the author, Foreword by J. B. Rudnyckij, University of Manitoba, 63 pages, Vantage Press, New York — Washington — Hollywood, USA.

JOSEF LOBODOWSKI, *PIESN O UKRAINIE*, z przekładem na język ukraiński Swiatosława Hordynskiego, str. 33, Instytut Literacki, Biblioteka "Kultury", tom XXXVIII, Paryż, 1959.

ДЖОРДЖ БАЙРОН, *МАЗЕПА*, поема, переклад Олекс. Веретенченка, стор. 48, двокольорова обкладинка Я.

Гніздовського, тираж 1500 прим., видання Літературно-Мистецького клубу в Детройті, технічна редакція В. Несторович та Є. Перейма, з портретом автора, Детройт, США, 1959.

КОСТЬ ШОНК, МАРШ ЧЕРВОНИХ В КАРИКАТУ-РАХ, стор. 108. Де, хто й коли видав цю книжку — невідомо: дуже "таємничий" видавець!

ВАСИЛЬ КОСАРЕНКО-КОСАРЕВИЧ, МОСКОВСЬКИЙ СФІНКС, міт і сила в образі Сходу Європи, повне видання, стор. 492, видання авторове, Нью-Йорк (написано, звичайно, з помилкою!), 1957. Книжка в твердій полотняній оправі.

Бюлетень УНДО, ч. 33, липень/серпень, 1959, стор. 24, Нью-Йорк, США.

ОЛЬГА МАК, ПРОТИ ПЕРЕКОНАНЬ, роман, стор. 368, двокольорова обкладинка М. Левницького, в-во "Гомін України", Торонто, Канада, 1959.

ОЛЕКСА ГРИЩЕНКО, УКРАЇНА МОЇХ БЛАКИТНИХ ДНІВ, спогади, стор. 255, двокольорова обкладинка автора, в-во "Дніпрова хвиля", Мюнхен, Німеччина, 1958.

ОЛ. ГАЙ-ГОЛОВКО, ОДЧАЙДУШНІ, збірка оповідань, стор. 195, обкладинка (двокольорова) М. Дмитренка, в-во "Муза", Вінніпег, Канада, 1959.

ВАСИЛЬ ЧАПЛЕНКО, ДЕЩО ПРО МОВУ, збірка статей, стор. 64, чие видання — невідомо (мабуть, авторове), видано в Нью-Йорку, США, 1959.

МАРК ТВЕЙН, ПРИНЦ І ЗЛИДАР, повість для молоді, переклад з англійської мови М. Рябової, малюнки М. Штаермана, стор. 189, видавнича спілка "Тризуб" (написано, звичайно, без лапок, за англійським зразком), Вінніпег, Канада, 1959.

ФОТІЙ МЕЛЕШКО, ТРИ ПОКОЛІННЯ, повість, том другий, з портретом автора та передмовою від видавництва, обкладинка Ю. Матусівського, стор. 307, в-во "Книгоспілка", Нью-Йорк, США, 1959.

О. КОВЕЦЬ, ЗАПИСКИ ПОЛОНЕНОГО І ВРАЖІННЯ УЧАСНИКА ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ, видання четверте, обкладинка (двокольорова) М. Левницького, з портретом автора і передмовою д-ра Михайла Лози, стор. 399 + 16, в-во "Дніпрова хвиля", Мюнхен, Німеччина, 1959.

ЛЕОНІД БАЧИНСЬКИЙ, УКРАЇНСЬКІ ДРУКОВАНІ ВИДАННЯ В КЛІВЛЕНДІ. (Матеріали до бібліографічного показника), 1915—1958, стор. 46, видання Українського Музею-Архіву у Клівленді, Клівленд, Огайо, США, 1958.

"ВІЛЬНА УКРАЇНА", журнал української визвольної думки, збірник ч. 23, 1959 р., стор. 64 + 4, видає: Українська Вільна Громада в Америці, Детройт, Мічиган, США.

БЮЛЕТЕНЬ СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У КАНАДІ, ч. 1(4), квітень—липень, 1959, стор. 32 + 4, Торонто, Канада. Видання циклоstileве.

ОЛЕКСА ВОРОПАЙ, ЗВИЧАЇ НАШОГО НАРОДУ, етнографічний нарис, I, стор. 449, Українське видавництво, Мюнхен, Німеччина, 1958.

"НОВІ ПОЕЗІЇ", збірник, ч. I, стор. 64, обкладинка Ю. Солов'я, вид. т. зв. "нью-йоркської групи поетів" ("модерністів"), Нью-Йорк, США, 1959.

Імен членів редакційної колегії не подано, але в передмові сказано, що "журнал" (краще б було сказати "збірник") "буде регулярно появлятися (такий же не-

зугарний термін!) кожного року і частково давати образ найновіших поетичних досягнень".

Намір, як бачимо, дуже хороший: є тенденція держати, що властиве молоді взагалі. Це дуже похвально. Виникає лише питання: наскільки декларация не розминається із самим літературним фактом. На жаль, ми не можемо вважати, що бодай перекладна частина збірки відповідає цій декларції, бо австрійський поет-експресіоніст Георг Тракль (помер у 1914 році), англійський поет Е. Е. Камінгс (нар. 1894 р.) чи й модний у деяких країнах чилійський поет-комуніст Пабльо Неруда (нар. 1904 р.) для нашої поезії ніяк не можуть бути "найновішими досягненнями" — все це в нашій поезії давним-давно перейдений етап!

Будемо сподіватись, що в черговому збірнику побачимо переклади справді найновіших поезій найновіших чужих поетів.

Із українських поетів у збірнику вміщено поезії наших "модерністів": Б. Рубчака, Жени Васильківської, Б. Бойчука, Ю. Тарнавського, Патриції Килини, Емми Андієвської. Нічого нового для творчості цих поетів в цих поезіях також нема: Хіба що в деяких з них менше "модернізму" і дещо з цієї збірки вже можна, — а, може, й варто — читати.

Справжньою і дуже приємною новиною в цьому збірнику є заява в передмові, що для творення літературного процесу треба домогтись взаємини, коли "творчість письменника і творчість читача стають природним і тим самим явищем". Це справжнє просвітлення наших "модерністів", бо досі вони цілком нехтували роллю читача у творенні літературного процесу. Це дає великі надії, і я не можу не звернути на це Свагогової уваги:

— Вадиме, урахуй цю заяву!

Непримно розять мовні "зривн" в збірнику, особливо в передмові та в довідках про поетів. Наприклад: "в першу чергу" (русизм), "переклади на українську мову" (русизм — треба сказати "переклади українською мовою"), "народжений" е... (чому не сказати по-українському — народився?), "по-українськи" — русизм, треба сказати "по-українському") і т. д. Дуже разить, як поет не відчуває "музики мови" (І що ж то за поет такий, якому "ведмідь на ухо наступив"? і пише: "помер в Кракові". Та ж наша мова дає такі широкі можливості, як ніяка інша. Чому б не сказати "помер у Кракові"? Навіть учні четвертої класи знають правила чергування у—в та і—й! Тільки для того, щоб знати такі "істини", треба не "студіювати", а такн добре нормально вчитись.

Пора б також навчитись відмінати слово "соловей". Ми закидаємо більшовикам, що вони навмисне збіднюють нашу мову. А що ми робимо?

Збірник досить добре видано й оформлено.

Проф. СТЕПАН КИЛИМНИК, УКРАЇНСЬКИЙ РІК У НАРОДНІХ ЗВИЧАЯХ В ІСТОРИЧНОМУ ОСВІТЛЕННІ, том другий (Весняний цикл), стор. 251, видання Інституту дослідів Волині, Вінніпег, Канада, 1959.

Фундатори цього видання: М. Козак, Теодор Гумєний та Мйрон Сурмач.

Передмову написав (англійською мовою) професор Манітобського університету Я. Рудницький. Чого передмова написана по-англійському — не знаємо. Чи не краще ж було зробити резюме по-англійському?..

Праця має бути наукова, чи хоч популярно-наукова,

тому разять помилки на заголовній сторінці книжки (стор. 3): у першому рядку згори — два прикрих технічних недоліки, у третьому рядку — зайва крапка. У дев'ятому рядку — слово "цикл" написано з м'яким знаком, в 11, 12, 13, 15 та 16-му рядках одне з двох: або не ті розділові знаки поставлено, або без потреби вжито великих літер. У 17 рядку варто б додати слово "Канада", бо не всі ж українці знають Winnipeg — хіба книжка видана тільки "для домашнього вжитку"? У 18 рядку слово "меценат" написано з великої літери — що це: меценат щось таке велике, як Бог, чи що? У тому ж рядку дуже примітивно по-підлабузницькому звучить вираз "українець-патріот" (одні з меценатів), що мусіло б ображати самого мецената, а також знижує повагу до видавців і автора. Ніби це якась особлива, нікому іншому не властива прикмета тієї людини, яка дала частину грошей на це видання... Це аж ніяк не грішить скромністю, яка завжди властива справжнім меценатам. Я ніколи не повірю, щоб п. М. Козак, даючи гроші на видання, домагався, щоб слово "меценат" перед його прізвиськом було написано з великої літери. Я навіть не припускаю, щоб він взагалі домагався цього слова! Я також не припускаю й гадки, щоб адвокат Т. Гуменюк, королівський радник, домагався перед своїм прізвиськом "титлу" "українець-патріот". То хто і для чого це зробив?.. І як же негарно виглядає, що третій меценат — Мирон Сурмач — лишився без усіляких "титулів" (навіть слово "меценат" з маленької літери не додали йому!). А крім того, виглядає так, що він не то що не "українець-патріот", а взагалі не українець.

Відома істина: фізичне кадило (в церкві) — нахие. І це його призначення. Моральне ж кадило, у взаєминах між людьми, завжди смерділо, смердить тепер і смердітиме доти, поки існуватимуть люди на землі.

Тепер питання до професорів — д-ра Ю. Мулика-Лущика (науковий редактор Інституту дослідів Волині), С. Килимника (колишній професор історії Харківського ІНО) та Я. Рудинського (професор слов'янських мов у Манітобському університеті): як ви, панове професори, осмілились підписувати видання, яке претендує на науковість, якщо на заголовному листку цього видання налічується 13 (тринадцять!!!) правописних помилок, дві технічні помилки і ще й моральне кадило з неї чадить, як дубова головешка?..

І ви сподіваєтесь, що я ще заглядатиму і в самий текст книжки? Ні. Бодай я в таку книжку заглядати не хочу. Тепер не 1859 рік, а 1959! Тепер грамотність уже стала всенародною.

П. ВОЛ.

Вийшла обмеженим накладом нова книжка
Василя ЧАПЛЕНКА

ДЕЩО ПРО МОВУ

збірка лінгвістичних статей.

Ціна — 1.00 доларя.

Замовляти:

Vasyl Chaplenko
c/o UVAN — 11½ W. 26th St. New York
N. Y. U.S.A.

Ольга МАРУНІЧ

КРАЩЕ СУМНІВ...

Говори, говори, тополино,
Дрібним листом стежки посипай,
Тут ітиме русявий хлопчина,
Ти його про усе розпитай.

Розпитай, що у нього на серці,
Чом у нього у зорі печаль,
Може серце для іншої б'ється,
Може в грудях за іншою жаль...

А коли, коли я в цім виною,
То розвій його думи сумні,
День і ніч я не маю спокою,
Сум його крає груди й мені.

Говори, говори, тополино,
Дрібним листом стежки посипай,
Тут ітиме русявий хлопчина,
Ти його ні про що не питай.

Краще сумнів ніж правда гіркая:
Там, де сумнів, надія — жива.
І тополя шумить, не змовкає,
Й таємницю від мене хова.

Приймається передплата на дитячий місячний журнал

СОНЯШНИК

Журнал має 20 сторінок друку, багато ілюстрацій, друкується на гарному папері, кольоровий друк.

Передплата на рік:

Канада — 3.00 дол., США — 3,50 дол.,

Австралія й Англія — 20 шіл.

Ціна окремого числа — 30 центів, в Англії й Австралії — 2 шіл.

Замовлення і все листування слати на адресу "Нових Днів".

НАЙ

ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВІШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

ПОЕЗІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Передруковуємо тут статтю відомого вже нашим читачам літературознавця Віктора Іванисенка ("Вітчизна", ч. 10, 1959, Київ). Статтю передруковуємо скорочено. Зокрема майже цілком викидаємо — залишаємо тільки кільканадцять перших рядків початку і шість рядків кінця — вступ до статті, у якому автор "осучаснює" свою добру статтю аж до того, — не червоніючи! — що запевняє, що ухвали 21 з'їзду КПРС про семирічний план розвитку народного господарства можуть бути "стимулом для розвитку поезії"...

Звичайно, зробивши таку заяву у вступі, В. Іванисенко у дальшому викладі своїх поглядів і міркувань більше не згадує про цей "найзнаменніший факт епохи", мовляв: чого ще хочете? Данину епосі я вже віддав у вступі, тому дозвольте вже говорити про поезію...

І говорять він про поезію солідно, обґрунтовано, як і належить справжньому вченому. Автор розглядає всю радянську поезію як цілість, тому згадує поетів різних народів. Зокрема докладно аналізує книжку лірики російського поета В. Луговського "Середина віку" (1958). Пізніше В. Іванисенко розглядає сучасну творчість українських підрадянських поетів, зокрема зупиняється на творчості Андрія Малишка. Особливо цікаве в цій статті порівняння Малишкової творчості з творчістю Луговського.

Сподіваємось, що стаття зацікавить наших читачів, бо вона дасть їм не тільки критичний розгляд творчості деяких наших поетів, а ще й знання про поезію взагалі.

РЕДАКЦІЯ

Зміст і форма справжньої поезії — це завжди поетичне відкриття, хоч новизна образів сама по собі не є самоціллю для поета. Коли ми задумуємося над суттю і значенням цієї закономірності, то знов і знов доходимо до висновку, що вічна свіжість, молодість і неповторність поезії перебувають у добрій згоді з вічною новизною життя, з "вічним буйнням живущого, обновилого світу" (І. Вирган). Неослабний дух самобутності, що ним віє від крашків здобутків творчої художньої мислі, мусимо віднести головним чином на рахунок історичної дійсності, яка одна творить дійсні характери і події, що згодом відтворюються мистецтвом. Форми поезії є формами самого життя. Тому цілком зрозуміло, що головне для поета — схопити суттєвий зміст сучасної поетові історичної доби. Вірність своєму часові неодмінно допомагає йому знати і сучасні форми поезії. Важливо, щоб поет знав і розумів свою сучасність, щоб він горів і страждав її ідеями — це одна із основних передумов художнього таланту.

Гете говорив, що для пізнання поета треба піти в країну, де він живе. Додамо сюди, що пізнати поета можна, пізнавши час, у якому він живе. Спробуємо зрозуміти таку "мандрівку" в нашу сучасність, у ХХ сторіччя, а провідниками і гідами у цій мандрівці нехай будуть самі поети. Поставимо за мету цієї мандрівки хоча б побіжно вияснити, як сучасна дійсність формує поетичний характер, зумовлює і сучасний спосіб мислення і конкретні форми ліричного вираження.

Для мистецтва, для поезії недостатньо вічних істин, як дехто їх розуміє. Для поезії мало будь-якої правди. Поет несе своєму сучасникові правду вистраждану і вибо-

рену ціною життя поета і покоління його сучасників. Наш читач знає велику правду Шекспіра і Гайне, Шевченка і Некрасова, Маяковського і Довженка. У тій правді відбилися одвічні ідеали людства, перевірені досвідом поколінь. Вони мусять пройти і через досвід нашого покоління, через плоть і кров нашої сучасності, яка бере їх собі на озброєння. Тут не виключаються і певні корективи. Вносяться вони новою дійсністю і новими перспективами розвитку, а поет у даному випадку виступає в ролі повищогого представника своєї епохи. Отже, вічна правда в поезії — це водночас і правда нового часу, нового покоління.

Все, що нам дано жорстоким віком
В яросний і незвичайний час,
З ранами, з вогнем палким і диким
Запеклось, закарбувалось в нас, —

(А. Малишко, Твори, т. II, стор. 171).

каже поет. Оці "карби віку", відбиті на серці поета, неодмінно відбиваються і на "вічних істинах" поезії, вони й роблять вічні теми — темами сучасними.

У нашій поезії ще зустрічаються вірші, у яких, хоч як би шукав, не знайдеш видимих позначок, залишених часом. Такі вірші нерідко присвячені навіть "сучасним темам", поет вживає в них слова "штучний супутник", "семиріччя", "ціліна", "боротьба за мир", "дружба народів", "комунізм". Але, складаючи ці слова до купи, поет утворює з них бездушні, голі фрази, які мають певний сенс, містять якусь істину (жодні істини цю брати поза поетовими образами), але не ту, вибрану і вистраждану істину, яка несе в собі живий досвід людської боротьби, биття поетового серця, гомін і снагу битви, що йде у світі. Ні, це недолугі намагання скористатися чужою, готовою правдою, поставити під нею свій байдужий підпис. Найясніша правда у цих занадто правильних віршах затемнюється "ликующей неразберихой слов", як каже В. Луговський.

Бездужна фраза стає справжнім лихом нашої лірики. Своім мішурним блиском вона засліплює читача, виховує в нього не здатність розуміти, почувати і переживати дійсність, як їх виховує справжня поезія, а здатність бути в житті байдужим. Особливу тривогу викликає те, що на шлях підміни почуття фразою стають не лише молоді, недосвідчені автори віршів (вони ще навчатися!), але інколи й поети старшого покоління (у них же вчать!).

У нас останнім часом з'явилися книги ліричних віршів, автори яких глибоко відчують і передають пульс епохи, глибоко відтворюють переживання нашого сучасника. Серед них першодуше треба назвати вірші П. Воронька ("Тепло землі моєї", 1959), П. Усенка ("Із зошитів життя", 1959), М. Гіринка ("Сонце і грози", 1958) та ряд інших. Активне вторгнення в життя, прагнення передати в ліричному переживанні красу і глибину внутрішніх прагнень сучасної людини характерні для цих віршів.

Але поряд з тим виходять книги, поспіль складені з холодних байдужих віршів, у яких стихія реторики, бездумності, отого "тріумфуючого безладдя слів" забиває живе чуття, душевність і сердечність, без яких не буває лірики. До таких книг належить, на мій погляд, збірка Л. Дмитерка "В обіймах сонця" (Радянський

письменник", 1958). Поетичний твір втрачає здатність впливати на розум і серце читача, якщо автор не знаходить свіжих почуттів і слів для їх вираження — нехай він і проголошує тисячу раз правдиві речі і положення. Л. Дмитерко з впевненістю першовідкривача повторює те, що інші поети сказали набагато раніше і сказали далеко краще:

День перемоги кожен рік
По праву з гордістю стрічаєм.
Спішить колишній фронтовик
На фронт новий
дзвінким трамваєм.

На фронт, що в гомінких цехах
На дерзновенних мрій дороги,
Щоб став однині день звият
Днем трудової перемоги.

Ясно, що поет не встигав за життям, відстає від нього років на 10—15, а все тому, що він задовольняється загальними уявленнями про сьогодинішнє життя нашого народу, не шукає для своєї лірики таких явищ, які з'явилися тільки сьогодні і яких не було вчора. Нічого доброго не з'являється з-під пера поета, коли він мислить і почуває загальниками.

У пляні ліричних деклярацій Л. Дмитерко висловлює цілком вірні думки про поезію:

У терміні — ліричний вірш —
Є щось зневажливе, їй-богу.
Мовляв, нема провини гірш,
Судить за неї треба строго.

Та це не так, бо в наші дні
Збирає лірика і епос
Мотиви тихі і гучні,
Що линуть в місті і над степом.

...В них сум і радість, плач і спів,
Як у житті буває часто.
Підрозділом ліричних слів
За щастя розгортаєм наступ...

Це добра думка, хоч і висловлена не дуже вдало. Але якими засобами і проти кого розгортає ліричний наступ наш поет? Він заявляє: я хочу, щоб у моїх віршах "хоч краплинка радощів і мук мого часу відбилась". Починаємо шукати ту краплинку радощів і мук, і дуже швидко виявляється, що вона, та краплинка, дуже вже маленька і незначна. Ось читаємо вірш:

Ще сонце не зійшло, а вже пташя
Гучний концерт за вікнами вчиняє.
Сто голосів на честь нового дня
Пищить, лащить, щебече і співає.
Їм байдуже, що я всю ніч не спав,
Просидівши над віршами до ранку,
Що лиш тоді рядки докупі склав,
Коли світанок глянув крізь фіранку...

Що ж сказав поет про радощі і муки свого часу? Який зміст цього твору? Це — почуття ніжної вдячності "милим пташеняткам" за те, що їхній "немудрий спів дає нам стільки вітків й насолоди". Та й тільки? Чк не замало цього для сучасної поезії?

Звичайно, по одному віршу важко визначити повноту відображення сучасного життя в творчості того чи іншого поета. Коли йдеться про лірику, про поезію, про характер поета, то треба зважати на всю творчість поета. Окремий вірш — це лише одна сторінка з книги життя, яку пише поет протягом усього свого творчого шляху, і тому до одного вірша не можна

ставити ті емоції охоплення дійсності, з якими ми
підходимо до всієї творчості.

Певна річ, у житті є моменти, коли розум і почуття поета зосереджуються на тих сторонах буття, що ми їх не залічуємо до громадянських і суспільних. Просто кажучи, поет інколи хоче відпочити душею від буржитейських. Кожна людина знає хвилини таких "інтермеццо", і тому ми прекрасно розуміємо іронію поета, який пише:

Как много птиц!
Без их заглавной роли
Стихотворенье жить бы не могло,
А тракторы,
хоть пахут землю в поле,
В стихи не лезут, критикам назло.*

Ідеться тут лише про те, щоб, допустивши "за-
главную роль птиц" в одному чи кількох віршах, автор
не примирився з їхнім панівним становищем у цілій
своїй творчості.

Лірика самого Р. Гамзатова, автора наведених рядків, є прекрасним зразком бойової, змістовної поезії, у якій на повну потужність звучать і "пташині голоси", і голоси тракторів, і вся могутня музика героїчних трудових справ радянських людей.

Відсутність у поезії живого, глибокого змісту, душевного горіння, як правило приводить до примітивізму форми. Незаважно це бачити і на прикладі нових поезій Л. Дмитерка. Недбале, неповажне ставлення поета до слова прогали-таки розучоє. Ось вірш "Фламандський етюд" із циклу "За ріками, за морями":

Бельгія — самі оселі — (?)
Села, селища, міста.
Мов квартали у Брюсселі —
Від моста і до моста (?)
Хоч долина Шельди й гарна,
Та занадто вже мала. (?)
Де тут ритміка Верхерна,
Де тут Рубенса тіла? (!!!)
...Є найбільший в місті простір,
Там, де площа де-Бельжік,
Закликає там у гості
Експонатами наш вік... і т. д. і т. п.

Чи ж можна назвати ці необроблені рядки поетичними: "Рубенса тіла", "заклінає у гості експонатами наш вік" і т. п.? Між слабкими віршами губляться і кращі твори, що є, безумовно, у збірці.

До речі, про книги так званих закордонних віршів — їх з'являється зараз багато. Деякі з них треба було б називати просто туристськими віршами, бо ця назва прекрасно передавала б їх зміст, всерйоз визначений одним із поетів таким чином:

Як то важить нам багато
Ширше глянути на світ,
Походити, порівняти,
Передати всім привіт...

(М. Шеремет. "Із фінських вражень", ж. "Прапор", 1957, ч. 2).

Ще добре, коли поет "порівнює", а найчастіше ж — він тільки "ходить", "передає всім привіт" і захоплюється, захоплюється без кінця. Він, як наприклад, Ів. Нехода у книзі "Пам'ять про французьку землю" (1959), може зневажливо відгукнутися про "кока-колу" (звн-

*Расул Гамзатов, Стихотворения. ГИХЛ, М., 1958, стр. 143.

чайна суміш морсї з квасом"), мимохідь лайнути "мі-
ністрів, банкірів, послів і королів":

Гарно живеться гадам,
Тобто — капіталістам...
Та прийдеться під прикладом
За море тікати колись їм.

Але тут же дасть себе приголомшити "вогнями ре-
клам" і розкішними вітринами "Лафаетта", позавидусь
"буржуйчикам", які розважаються на пляжах Ніцци:

Може, хоч море зніме утому...
Що це там на воді?
Водний велосипед! І на ньому —
Буржуйчики молоді.
Гарну розвагу знайшли люди, —
Кожен мускул засмаг...
Коли ж у нас продавати буде
Київський універмаг
Водні — такі от — велосипеди
Для хлопчиків і дічат?

От це й називається "походити, порівняти, передати
всім привіт". Що ж до привітів, то їх у книзі І. Неко-
ди хоч відбавляй. Привіти й захоплення:

О, Париже! Дві тисячі літ,
Задивившись в Сену твою,
Ти чаруєш красою весь світ,
А сьогодні — всю душу мою!

Або ще:

Над Парижем небо голубе,
Лувр застиг у Сені і Нотр Дам...
О Париже, не забудь тебе,
Все, що бачив, —
Друзям передам.

Так трапляється, коли поет забуває про свій обов'я-
зок невтомно думати над життям, проникати в гли-
бинну суть явищ, коли він творить за принципом: "ба-
чу тин — пишу тин".

Сучасного героя не можна вивчати шляхом спо-
стереження над зовнішніми ознаками епохи. Наш су-
часник розщеплює атом, створює нові планети сонячної
системи, йому доступні великі таємниці природи й
суспільної дійсності. Було б легко, коли б ослівуючи
все нові прояви величі людського духу, поети тим са-
мим вичерпували б свій обов'язок. Та насправді справа
не така проста. Змінюючи світ, люди змінюють самих
себе. Процес формування нових якостей людського ха-
рактеру, збагачення людських душ новими почуттями,
виникнення нових духовних потреб — ось явища, які
передусім цікавлять сучасного поета.

Є поети, світогляд яких і ставлення до сучасності
виражається в образах сильної сконцентрованої думки.
До них належить, як ми бачили, В. Луговський. У цьо-
му ж лірично-філософському жанрі, в якому ліризм ви-
пливає із внутрішнього захоплення величию епохи, пи-
сали свого часу М. Бажає і П. Тичина. І доводиться
тільки жалкувати, що твори цього жанру більше не
з'являються з-під їх пера. Дійсність нової семирічки так
і проситься в нові поетичні "Будівлі" і "Числа", а штуч-
ні супутники, запущені радянськими людьми, прибли-
зили до нас звучання "космічних оркестрів". Нахил до
художнього синтезу сучасної історії характерний для
О. Твардовського ("За далью — даль"), Мірзо Турсун-
заде ("Вірші про Індію"), М. Гильського, А. Мірцхулава,
Расула Гамзатова і ряду інших поетів.

Але значно важче простежити діяння сучасності
на поезію саме в тих поетів, які читають час по люд-
ській душі, які намагаються охопити все багатство по-
чуттів нової людини, найскладніших, найтонших по-
чуттів, що передаються тільки невловимою мовою і му-
зикою слова. Це — поети переважно чуттєвої образ-
ності. Тут треба аналізувати всю систему образів і ха-
рактерів (передусім характер ліричного героя), треба
розкривати описовим шляхом те, що поет висловлює
почуттями, — а це не завжди вдається. Але складність
цієї роботи тільки ще раз засвідчує складність і бага-
томанітність каналів, якими припливає в лірику жива
дійсність.

У А. Малишка, як і у В. Луговського, основна тема
тема творчості — наша сучасність, перетворення світу
за лєнінськими (ох! ох! Ред.) законами, молодість люд-
ства, молодість власного серця. Але у А. Малишка
сприйняття світу конкретніше і чуттєвіше, він багатий
на відтінки почуттів і уважніший до них (хоч, може,
не такий чіткий і визначений, не такий постійний у по-
чуттях, як В. Луговський, або, сказати б, М. Рильський).
Оті "карби віку" у А. Малишка проявляються головним
чином як безпосередні вияви горя, щастя, зневаги,
любви, радості чи смутку, причому почуття ці в по-
ета плинні, мінні і частіше, ніж у названих поетів,
мають характер хвилинного, конкретного настрою.

(Далі на сторінці 30-й)

Вчасно відновіть передплату — нагадувати не-
ма кому й нема коли.

Не дайте, врешті, журналу сусідові — хай пе-
редплатить сам.

У СПРАВІ КУПІВЛІ Й ПРОДАЖУ РЕАЛЬНОСТЕЙ

звертайтесь

до

найбільшого українського бюро продажу
реальностей

Real Estate Ltd.
R. CHOLKAN

527 Bloor St. W.

Toronto, Canada

LE. 2-4404

ГОТЕЛІ — КАМ'ЯНИЦІ — ДОМИ

— ПІДПРИЄМСТВА

Подвоїмо кількість передплатників журналу до його 10-річчя!

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Вельмишановний пане редакторе!

Посилаю Вам поштовою переказа на 5.00 дол. і даю адресу нового передплатника на "Нові Дні"...

З глибокою пошаною до Вас

І. ЛІТВИШКО, Санта Роза, Каліф., США.

ДО ВИДАВНИЦТВА "НОВІ ДНІ"

Вельмишановні панове!

Звертаюся до Вас з проханням. Але перед цим мушу поінформувати Вас. Тут, у Парагвай, є численна, але розсіяна українська еміграція. Старша головню з Волині та Підляшшя (яких 80% всієї еміграції), а решта, яких 20%, — з Галичини й Закарпаття. Тут великий брак друкованого слова, а особливо для дітей. Донедавна тут була масова преса "За родину", але як надійшли листи від виїхавших туди, — змінилася орієнтація на яких 99%, якщо не на 100%.

Я одержую для галичан (католиків) по 10 примірників кожного числа дитячого журналу "Мій Приятель". З цієї кількості я давав грохи і православним волинякам для їх дітей. Цього мені не хотілося б робити з двох причин: 1. У "Мойому Приятелі" є часто твори чисто католицького релігійного напрямку і 2. Я не займаюся чисто церковною пропагандою, а маю на меті виключно національне виховання. От з цих причин мені й не хочеться давати православним дітям католицький журнал — це зовсім не моя справа. Але православних українців тут у десять разів більше, а я не маю чого дати!

Чи Ви не знайшли б якоїсь можливості вислати на мою адресу Ваш "Сосяшник" для нашої дітвори? Щоб наші діти не забували рідної мови. А може і ще щось вишлете з дитячої літератури?

Передплачувати відси неможливо, бо треба просити дозволу в банку, а банк відмовляє, бо йому бракує доларів на всякі потрібніші виробу із США та Канади. Крім того, багатіші люди тут цілковито "акліматизувались" уже, а бідніші — з чого заплатять?..

Я займався навчанням наших дітей в Енкариасіоні і був раз дістав від Вас посилку букварів і читанок. Тож маю надію, що Ви й тепер мене не залишите. Тепер я в Кармен. Це центр колоній району Фрам, який має 24 колонії. Тут відкриваються тепер "коллегіо" (середні школи) і буде значне число наших дітей. Я тут знову почну українознавчі курси.

У сприятливому випадкові, себто, як будете слати щось, то дуже прошу вислати як друки і ресструвати пакунки. Це з огляду на південно-американські поштові порядки. Про висилку прошу мене повідомити листом. На всіх примірниках прошу поставити напис "Подарунок "Нових Днів" для українських дітей" та підпис і печатку.

"Сосяшник" може бути і з попередніх років.

Чекаю на Вашу ласкаву відповідь і прошу прийняти запевнення в моїй повазі до Вас,

І. ВИСЛОЦЬКИЙ, Кармен, Парагвай.

Вш. п. Вислоцький! Шлю по 15 прим. "Сосяшника". Висилю грохи й підручників. Вибачте за затримку — нема часу вислати навіть. Пан Л. Івасиків з Форт Вілліаму, Канада, заплатив за Вас річну передплату на

"Нові Дні", які шлю разом з усім іншим. Справа в тім, що я вже шлю всі свої видання в Парагвай, Бразилію, Аргентину. Щось там за них пробують мені платити, але поштових видатків з цієї "плати" я так не можу покрити...

Може, читачі допоможуть, то вишлю більше, бо я так дуже бідний видавець, щоб міг утримувати своїм коштом усі школи в Південній Америці! Але що можу, то те завжди роблю. На протязі десяти літ я шлю в Півд. Америку понад сто примірників кожного свого видання — більше я не можу.

П. ВОЛИНЯК

Вл. Пане Волиняк!

Шлю сім доларів. Половина з них — на відновлення моєї передплати на журнал "Нові Дні", а за других 3.50 прошу вислати "Нові Дні" комусь у Південній Америці чи в Європі.

Бажаю Вам здоров'я і успіхів!

Ваш Лев ІВАСИКІВ, Форт Вілліам, Онт. Канада.

Дякую, дорогий пане Івасиків, і за Ваші гроші сластиму "Нові Дні" протягом року п. І. Вислоцькому в Парагвай, листа якого Ви маєте змогу читати в цьому числі. Сподіваюсь, що той примірник журналу читатиме не він один.

Високоповажаний пане Волиняк!

Шлю переказа на 3.50 за нового передплатника. Адресу додаю.

Щастя Вам, Боже! І хай мине Вас усяка лиха година.

З пошаною

П. СІДАК, Торонто, Канада.

Шановний пане редакторе!

Вирішив і я прислати Вам одного передплатника. Це — наш козак кубанець-чорноморець... Він фанатичний козацький самостійник, але ніколи не вживав у зносинах з козаками іншої мови, а тільки української. Має високний ранг — генерал.

Мені було дуже приємно упевнитись, що п. Т. Б-р, якого я Вам колись прислав, цілком добре "акліматизувався"...

З пошаною

А. СУЛИМА-ДЕНИСЕНКО, Чикаго, США.

Вельмишановний добродію Волиняк!

Шлю поштовою переказа на 5 дол. З них 4 на передплату, а 1.00 на розбудову журналу.

Бажаю Вам довгих літ і сили. Тяжка Ваша праця матеріально, а морально, думаю, ще важча. Надіюсь, що Бог врозумить очманілих "патріотів" і стримає їх підлу неперебірливу роботу. Пам'ятайте, що Ви не самі! З Богом і вірою в перемогу!

З пошаною

А. МЕЛЬНИК, Міннеаполіс, США.

Дорогий Петре Кузьмовичу!

Знайшов ще одного передплатника, за якого шлю 3.50 на передплату і 1.00 дол. на пресовий фонд.

З пошаною

А. СТЕПОВИЙ, Монреаль, Канада.

До редакції журналу "Нові Дні":

Шлю передплату за себе і за нового передплатника. Разом з цим хочу порадити Вам завести в журналі відділ "Поради юриста", у якому друкувалися б невелич-

кі статті про закони, про питання праці, оплату нічної праці, про право на компенсацію, пенсії тощо. Мені здається, що "Нові Дні" найбільше розходяться по Канаді і США, тому саме закони цих двох країн цікавили б читачів, особливо колишніх радянських громадян, які привикли були до цілком інших законів і порядків.

З пошаною

П. АДАМЧИК, Детройт, США.

Вельмишановний п. Волиняк!

Шлю поштового переказа на 10.00 дол., з них сім доларів призначено на передплату "Нових Днів" для мене і для мого земляка (адресу додаю), а три долари — пресовий фонд.

З грудня хочу стати постійним передплатником "Нових Днів", хоч до цього часу був тільки сталим читачем їх. Перечитуючи Ваші звернення до читачів, я цілком погоджуюся з Вами, хоч знаю, що серця українців на еміграції дуже тверді і одну тисячну чи одну двотисячну частину їх заробітку на пресу в них вирвати тяжко.

Беручи Ваш журнал у руки, не відриваючись перечитую УСЕ. Дуже тішусь з Ваших відповідей "братам магістрам" з "блискучого відокремлення"! Та Ваші завваги пристають до них, як горох до стінки. Вони не користають з порад, а тільки зеленіють від злості та не дають Вам спокійно працювати, клянучись "на Господа", що відберуть у Вас життя.

Їхні погрози не нові... (Вибачте, пане Сарнавський, але листа друкую скорочено. П. В.).

Дай Боже, Вам сил і витривалості на багато ще років!

Петро САРНАВСЬКИЙ, Монреаль, Канада.

Високоповажаний пане редакторе!

Пересилаю Вам гроші на віднову своєї передплати і за нового передплатника, адресу якого додаю. Я певен, що цей новий передплатник стане потім Вашим сталим читачем-передплатником.

З щирою до Вас пошаною і щирими побажаннями успіху у всіх Ваших заходах над поширенням і поліпшенням "Нових Днів".

Петро ТЕРЕЩЕНКО, Ларедо Трусілло, Перу.

Шановний Петре Кузьмовичу!

Шлю 10.50 дол. З них 3.50 на віднову моєї передплати, а 7.00 дол. на дві передплати для тих, що десь у Європі чи де інде і не можуть заплатити. Адрес таких людей я не знаю, то вже займійся самі цим питанням.

Добре, що Ви викриваєте хоч час од часу погану роботу отих севеушинків та Б. Романенчука, нагадуєте нам, що вони обкидають їх, кого не встигли домічати більшовики, зокрема Івана Багряного, твори якого в мільйонах примірників видані кількома мовами.

Тепер пару слів до читачів журналу. Ковтнувши досить лиха в "раю" і полімчися на сталінському сонечку, я на заклик нашого редактора зобов'язуюсь оплачувати журнал для двох залишених, які самі платити не можуть. Я людина із слабим здоров'ям, матеріальний мій стан ніяк добрим назвати не можна, бо я в 1952 році працював лише 5 місяців, у цьому році — лише 3 місяці, але цілком спроможний заплатити передплати за двох осіб і цим себе ніяк не знищу.

Зробімо приємність тим, що самі не можуть заплатити, а тому й не можуть читати журналу.

Петро ШАХІВ, Порт Альберні, Канада.

Дуже дякую, пане Шахів! Одну з Ваших передплат я віддаю п. А. Широкопестові з Нового Ульму, Німеч-

чина (п. Широкопест, у Вас було заплачено по ч. 107, а тепер по ч. 119 включно), а одну для пані Рибки з Аргентини. Другу передплату для пані Рибки заплатили Олена Лисик та Поліна Петровська з Ошави, Канада. Отже, за Вас заплатили тепер за два роки. Було у Вас досі заплачено по ч. 98, а тепер по ч. 122 включно.

У Вас, п. Шахів, заплачено тепер по ч. 134 включно. Дуже добра думка — заплатити за тих, що справді не можуть заплатити. Уже кілька наших читачів так зробили.

Високодостойний пане редакторе!

Дякую сердечно Вам за вміщення в "Нових Днях" за місяць вересень щиросердечних побажань від імені православних читачів і співробітників журналу з нагоди моїх спископських свячень — хіротонії.

Буду докладати всіх старань, щоб за Божою допомогою нашими спільними силами якнайбільше послужити нашому народові і нашій Церкві, щоб правда Божа й правда українська панували серед нашого українського народу.

При цій нагоді пересилаю 12.00 дол., з яких 3.50 на віднову моєї передплати, 3.50 за пана....., а 5.00 дол. на розбудову журналу. Бажаю якнайкращого успіху в акції розбудови журналу, який є єдиним всеукраїнським універсальним ілюстрованим місячником, що заслуговує на підтримку всього українського патріотичного загалу.

Боже благословення нехай буде на Вашій праці!

АНДРІЙ, єпископ Едмонтону

і Західньої Канади

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

Кажете, не любите дехто "Нових Днів"? Але багато й люблять! Шлю 10 дол., з них 4.00 — передплата для мого брата в Чикаго, а 6.00 на розбудову журналу.

З пошаною

Андрій ПИЩІНА, Торонто, Канада.

Шановний пане Волиняк!

Шлю 14.00 доларів і прошу їх розділити так: 3.50 моя передплата, 6.50 на два річички "Сосяшника" в оправі, а 4.00 на нового передплатника у Венеції.

Т. МАЛЕНКО, Лондон, Канада.

Дорогий Петре Кузьмовичу!

Прочитав статтю в останньому числі "Н. Д.": "Терор продовжується" і щиро Вам співчую, що ці новітні дикуни ХХ ст. відбирають Ваш цінний час і заважають у Вашій шляхетній праці. Я задумався над тим, як зробити, щоб ці анонімні листи приносили Вам користь. І я з своїми друзями рішили так: за кожного анонімного листа, в першу чергу я сам зобов'язуюсь приєднати трьох нових передплатників. Отже, якщо одержите якогось анонімного листа, то відразу повідомляйте мене, і Ви дістанете трьох нових передплатників. Якщо дістанете 100 анонімних листів, то матимете від мене і моїх друзів, а Ваших читачів з Чикаго 300 нових передплатників. Правда, непогано? Нижче подаю адреси трьох нових передплатників, як "рата" за першу анонімку. Маю вже дещо в резерві, на чергові листи.

Бачите, Петре Кузьмовичу, що Бог дає, то все до кращого. Останній час я щось став лінивий і мало Вам допомагаю. Але оці дикуни мене заохотили до дальшої праці в розбудові нашого журналу. Вони серйозно перелякались, що Ви не на жарт взялися корчувати наші "українські джунгли", і їм скоро не буде місця. Тому і я хочу в якійсь мірі допомогти Вам зануздати цих, як

колись писав В. Бейдер, "голодних шакалів, які бігають попід вікнами храмів культури", гавкаючи і обпльовуючи все шляхетне і хороше.

Щиро вітаю,

Д. ЗАВЕРТАЙЛО, Чікаго, США.

Високоповажаний п. Волиняк!

Щоб не бути в хвості, хочу теж узяти участь у підвоєнні числа передплатників. З цим шлю гроші і адресу...

Думаю, що я легкий на почин і наступні роки з нього підуть уже за інерцією.

З пошаною до Вас

Т. ХОХІТВА, Торонто, Канада.

До адміністрації "Нових Днів":

Шлю віднову передплати і 1.50 дол. на розбудову журналу. Дякую Вам, що так чесно й точно служили мені два роки.

Бажаю найкращих успіхів у майбутньому!

З привітом

М. КОЗУЛЯК, Монреаль, Канада.

Шановний редакторе Волиняк!

Шлю 7.00 доларів. З них 3.50 на віднову передплати, а другі 3.50 на посилення журналу на многі десятиріччя.

Щасти, Боже, Вам і працівникам Вашим!

Прошу не підписувати мого імені, а написати просто —

ВУЙКО з Онтаріо, Канада.

Дорогий пане Волиняк!

Шлю 10.00 доларів. З них 4.00 на віднову моєї передплати, 4.00 за нового передплатника (адресу подаю), а 2.00 прошу зарахувати на робудову журналу.

Бажаю успіхів!

З пошаною

Наталка ДАНИЛЕНКО, Клементон, США.

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ

"НОВІ ДНІ"

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.

Ціна за річник 5.00

"СОНЯШНИК"

Два річники в одній книжці (роки 1956-1957), 440 сторінок друку, у гарній полотняній оправі, золоте тиснення, ціна книжки 6.50

За один річник, 220 сторінок друку, гарна полотняна оправа, золоте тиснення, — ціна за книжку 4.50

Купить для вашої дитини річник "Соняшника" — матимете найкращу дитячу книжку з різноманітним матеріалом, з багатьма ілюстраціями, чимало з яких виконані у двох кольорах, написана гарною мовою, сучасним правописом. Річник "Соняшника" позбавить клопоту — "Що дати читати дитині?.."

Купимо чи заміняємо "Нові Дні" ч. 2 (березень, 1950 р.) і ч. 7 (серпень, 1950 р.). Потребуємо цих чисел для поповнення річників.

† ПОМЕРЛА ОЛЬГА ПЕТЛЮРА

23 листопада, 1959 р., о 9-ій годині ранку за європейським часом у Парижі на 74 році життя померла вдова по Головному Отаманові військ УНРеспубліки Симоні Васильовичу Петлюрі Ольга Опанасівна Петлюра (з роду Більська).

Ольга Опанасівна народилась 23 грудня, 1885 року у м. Прилукках на Полтавщині. У 1908 році вона познайомилась з Симоном Васильовичем Петлюрою в Москві, куди він тоді переїхав з Петербургу. Ольга Опанасівна тоді вчилась у Московському університеті. Там вони й одружились. У Москві у них родилась і єдина дочка — Песя.

Симон і Ольга Петлюри були активними діячами і членами української громади в Москві. Як відомо, Симон Петлюра тоді редагував (у Москві) журнал "Українская Жизнь", який мав чимале значення для нашої визвольної справи.

Ольга Опанасівна була вірною дружиною-співробітницею Головного Отамана у всій його винятково активній і небезпечній діяльності: редагування "Української Жити", діяльність у прифронтовій смугі у час Першої світової війни у Білорусії (Менськ), де їх захватила революція, у час української національної революції, і під час будівництва української держави й боротьби за неї з виїздами із столиці України і повороту до неї, на еміграції в Польщі, а потім у Франції..

Покійна Ольга Опанасівна була людиною високої культури і великою українською патріоткою — вона все своє життя віддала на служіння народові. Була це людиною виняткової скромності, завжди привітною жінкою-громадянкою, хоч її чоловік був на найвищому становищі в державі — голова Директорії, себто президент республіки.

Ольга Опанасівна була людиною величезної сили волі, винятково загартованою і витривалою. Це жінка, яка пережила найбільші удари долі: смерть чоловіка, який загинув на вулиці Парижу від кулі московського агента 25 травня 1926 року, передчасна смерть єдиної дитини Лесі, яка вмерла на сухоти у Французьких Піренеях у жовтні 1941 року — все це не зломлю її сили до боротьби за краще завтра нашої нації. Вона завжди вірила у свій народ, завжди працювала для його визволення.

У воєнні й повоєнні роки вона часто бувала у винятково скрутних матеріальних умовах, але вона ніколи нічого не домогалась і нікому в нічому не докоряла. Щоправда, коли нова еміграція виїхала на американський континент, Ольга Опанасівна мала повну підтримку від українських організацій та установ.

В останні роки свого життя Покійна Ольга Опанасівна майже цілком утратила зір і слух, але й цей удар долі не заломив її — вона і тепер мала добрий настрій, була ласкавою з людьми.

Ольга Опанасівна Петлюра була людиною любленою всім народом. Можна з певністю сказати, що на еміграції нема людини, яка б не ставилась до неї з найбільшою повагою і любов'ю. Ольга Опанасівна Петлюра — одна з найвизначніших жінок нашого народу: це зразкова українська мати-страдниця, яка віддала всю себе своїй родині і своєму народові, яка ради своєї родини і своєї нації перейшла справді хресний шлях свого страдницького життя, ніколи не то що не впавши, а навіть і не вгнувшись на ньому, ніколи ні на мить не завагавшись.

Пам'ять про Ольгу Опанасівну Петлюру буде зав-

жди жити в нашому народі. Її світлий образ завжди буде зразком для всіх матерів-українок.

Вічна їй пам'ять!

РЕДАКЦІЯ

З МІСЦЕВОГО ЖИТТЯ

ДЕВ'ЯТИЙ З'ЇЗД СУЖЕРО

14 листопада, 1959 року, у Торонті відбувся черговий (дев'ятий) з'їзд Союзу Жертв Російського Комуністичного Режиму. У з'їзді взяли участь понад 50 делегатів від відділів і з пару десятків гостей.

З'їздом керувала президія у складі: Ол. Сосна — голова, А. Степовий — заступник, М. Ситник та А. Білоцерківський — секретарі.

З'їзд розпочато молитвою, яку прочитав о. прот. Д. Фотій. З'їзд заслухав письмові привіти від голови УНРади Ів. Багряного, від голови ВО УНРади М. Лівницького, від гол. управ Добрусу в Англії, США, Австралії тощо.

Усно з'їзд вітали: ген. М. Садовський — від представництва УНРади в Канаді, о. Д. Фотій від Катедр св. Володимира, В. Літвінов від т-ва педагогів Канади, д-р Р. Ричок від УРСюзу та представники кількох інших організацій.

На з'їзді заслухано звіти гол. управ та контрольної комісії. По звітах відбулась досить жвава й дуже ділова дискусія. Взагалі весь з'їзд відбувся не в плані "парадиості", тому головну увагу було звернено не на привіти, а на звіти та на ділове обговорення їх, з метою поліпшити працю та більше розбудувати організацію. Із звітів виявлено дальше зміцнення відділів, зріст членства, особливо за рахунок жінок (організація зросла протягом року на 14%), стверджено також фінансове зміцнення головної управи та відділів.

З'їзд обрав нові керівні органи: голова гол. управ — П. Волинняк, члени — В. Корж, Ф. Бойко, Г. Романенко, П. Копил, М. Костюк, В. Літвінов, А. Канарейський, С. Фініковський та Г. Кукса.

Обрано також дорадчу раду у складі: О. Сосна (Ошава), А. Степовий (Монтреаль), В. Чміленко (Торонто) та М. Приходько (Торонто).

З'їзд обрав також делегатів до Світової Федерації колишніх репресованих більшовиками: С. Підгайного, Ол. Сосну, В. Чміленка, П. Волинняка та М. Приходька.

З'їзд ще обрав контрольну комісію та товариський суд, а також прийняв ухвали та політичні резолюції. З'їзд одностайно ухвалив висловити подяку голові уряду Канади Дж. Діфенбейкеру за його прихильне ставлення до української визвольної боротьби і обстоювання українських інтересів на міжнародному форумі.

З'їзд також одностайно ухвалив висловити подяку проф. П. Добрянському за його захист українських справ перед урядом і Конгресом США, зокрема за його ініціативу у справі проголошення тижня поневолених націй.

МАЗЕПІНСЬКИЙ КОНЦЕРТ У КАТЕДРІ СВ. ВОЛОДИРА В ТОРОНТІ

У кінці листопада ц. р. в залі православної катедр св. Володимира відбувся концерт, присвячений 250-річчю смерті гетьмана Івана Мазепи. На концерті з цікавою доповіддю виступив голова Української православної церкви в Канаді митрополит Іларіон (проф. Іван Огієнко).

Як і завжди, митрополит Іларіон свою доповідь по-

будував на фактах, розповів про маловідомі чи й зовсім невідомі документи тощо. Зокрема було цікавим його твердження, що російський більшовизм — явище не нове, бо першим більшовиком треба вважати не Леніна, а царя Петра Першого. Тому більшовики тепер створюють майже культ царя Петра Першого.

Програма концерту була цікава, свіжа. На концерті хор катедр (диригент Ю. Головка) виконав два зовсім невідомі на еміграції твори П. Г. Гончарова (гол. диригент хору катедр св. Софії в Києві, а пізніш — хору Південно-Західних залізниць): "Хресту Твоєму" та "Через поле широкє". Пеєред виконанням цих творів Ю. Головка, — колишній учень П. Г. Гончарова, — сказав кілька теплих слів про композитора.

Досить надійна співачка Л. Головка, яка вперше виступила як солістка в Канаді, виконала маловідому "Тополеньку" муз. Вірьовки і ще менш відому арію Варвари із опери Данькевича "Богдан Хмельницький", яку еміграційний слухач знає лише із пластинок. Л. Головка публіка прийняла дуже тепло. Співачка одержала букет квітів.

З цікавими творами виступив відомий тенор Г. Шведченко: "Рідна мати моя" (музика Платона Майбороди, текст А. Малишка), який виконується вперше не тільки в Канаді, а, мабуть, і на цьому континенті, та "Моя Україна" І. Віленського. Обидва твори публіка сприйняла майже оваційно.

Акомпаніював обом солістам К. Олешкевич.

Цікаві також деклямації: уривки з Сосюріної поеми "Мазепа" (хорова деклямація учнів українознавства) і "На смерть Мазепи" Яра Славутича, який непогано продеклямувала Валя Літвінова. Крім цього виступали ще учні, один навіть грав на скрипці якусь "Тему"... Шкода, що культреферент не додав у програмі слово "шкільна", бо це справді було шкільне завдання, а не концертна річ.

Наскільки тематично і змістово (за винятком "Теми"...) концерт був підготовлений стилєво й дуже солідно, настільки виконання було нерівне, а часом і зовсім погане. Як учні виступають на шкільних вечорах перед батьками і своїми товаришами, то це дуже похвально і з педагогічного боку доцільно. Якщо ж учні виступають перед дорослою та ще й культурною публікою поруч із добрим хором і справжніми артистами, то це — примітивізація концерту і з педагогічного боку шкідливо. Учень після такого виступу не має чого вчитись: "Я вже й так виступаю поруч із Шведченко!"

Я член громади і хай мені буде дозволено це сказати щиро: громада на цьому дуже втрачає — це найпримітивіша зрівнялівка! Культреферент громади Б. Літвінов добре опрацював тематiku концерту, він сказав і пристойне вступне слово перед концертом. Це добре. Але знизив концерт виконавцями. Справді: яка різниця між малою церковкою десь на фармах і катедрою? І яка різниця між шкільним святомиколаївським вечором і концертом з нагоди відзначення 250-річчя смерті великого гетьмана Івана Мазепи, на якому наукову доповідь читає митрополит, — професор, доктор наук, — виступають справжні добрі співаки і один із кращих хорів Канади?..

Залю цього разу, щоправда, була виповнена, але в катедрі св. Володимира часто буває так, що зала в таких випадках напівпорожня. Шкода, що культреференти досі не додумались до того, чого вона не завжди виповнюється.

Пишучи цю "критику", я маю одне бажання: щоб громада, до якої сам належу вже понад 11 років, врешті, заняла провідне місце, яке їй справді належиться. Поки катедральна громада не визволиться з-під тягару аматорщини й "полісу", доти вона не займе належного їй місця в культурному житті Торонта. Мабуть, нема жодної української організації, яка мала б стільки якісних фахівців з різних ділянок науки й мистецтва, як православна катедральна громада в Торонті (маю на увазі тих, що є членами громади або так ходять до церкви). Вони обслуговують ціле Торонто, а часто й інші міста, але в громаді вони чогось голосу не мають. Над цим варто б подумати.

П. ВОЛ.

ФІЛЬМ "ПОДОРОЖ ПО УКРАЇНІ"

В українських часописах Торонта і Вінніпегу подано в основному позитивну оцінку фільму: за його зміст, добір картин та їх порядок, за вступне слово адвоката Гуменюка і текст коментаря до картин і якість голосу диктора. Фільм цей — фактично перша ластівка такого роду, бо якщо ми досі бачили якісь знімки з нинішньої живої України, то лише у вигляді діапозитивів і лише з деяких історичних пам'яток. У цьому рухомому і кольоровому фільмі показано широко розгорнені картини з українських міст, (Київ, Харків, Одеса, Ялта), степів і колгоспів, Дніпра... Добре, що в фільмі показано фрагменти з Москви, Ленінграду і Сочі — на такому тлі ще виразніше бачимо досі ще пущений вигляд України, визискуваної північним колонізатором. Дуже добре, що на цей фільм саме так відгукнулася у Канаді комуністична преса ("Українське Життя" — в Торонті і "Українське Слово" у Вінніпезі): там твердять в один голос, що фільм добрий, що на ньому показано щасливе і заможне життя українського народу та що убогі хати-ліплянки, як на "собочівках" їх там будують, — це, мовляв, залишки стародавніх халуп, випадково не зрівняних із землею. Річ у тім, що ті халупи та стоять коло самого подвір'я показового колгоспу імені Т. Шевченка на Одещині... Стародавніми, отже, ніяк вони бути не можуть: поперше, колгосп цей поселено серед поля широкого, а подруге, ніколи й ніде в Україні за старих часів таких хат не бувало, навіть у кріпаків. Такі хати почали ліпити за Сталіна.

Фільм "Подорож по Україні" можна тільки рекомендувати всім, усім українцям — хто побачить його, той побачить живу Україну і зрозуміє все, як там досі живуть наші люди. Теодор Гуменюк і

Володимир Олійник (українці з Торонта) не змарнували своєї цьогорічної туристичної подорожі до радянського раю.

ПОЕЗІЯ І СУЧАСНІСТЬ

(Продовження із стор. 25-ої)

А. Малишко олюдилося, тепліше образи зовнішнього світу, уособлює їх — і цим його ліричне вираження відмінне від трохи раціонального сприймання світу, властивого В. Луговському. Ясна річ, стихія чуттєвості вільно панує і в поезії В. Луговського, йдеться тільки про відмінності ліричного почуття у двох поетів, а не про відсутність чуттєвості у одного із них. Адже обидва вони лірики. Цю відмінність легко можна бачити на тому, як по-різному виражається у А. Малишці і В. Луговського, наприклад, та ж сама тема гармонійності світу, єдності людини з природою і людини з людиною.

О, если б можно было,
жизнь любя,
Осыпать всю тебя
живых огней дождем,
Чтобы они горели в волосах,
Как светлячки,
те блески фонарей,
Те лампы в окнах,
чтобы легкий взмах
Ночного ветра
их качал бы все быстрее,
И улыбнулась ты
в легчайшей мгле
Всему
на милой нашей,
на родной земле!

У В. Луговського образ коханої зливається з усім багатством світу, з усіма незліченими виявами прекрасного. А. Малишко також хоче осипати своє кохання живим вогнем земної краси, у нього також людина і світ невіддільні одне від одного.

У розливі дзвінкої просині,
В безгоминні ясных світань
Стану я тобі кленом росыним,
А вже ти, як ромашка встань.
Щоб у мене зоря влюбилася,
А у тебе за брата грим.
Щоб тобі вся земля світилася
Так, як ти у житті моім.
В сніговії, морозом витому,
У холодну і сиву рань
Я тебе всю закрию вітами,
А вже ти, як ромашка встань;
Щоб дзвеніла дорога пташкою
І дівчата шептали з сні:
— Бачиш, клен подружив з ромашкою,
Значить добрий прийти весні.

Але варто лише порівняти образи зовнішнього світу у В. Луговського з образами А. Малишкі — і відразу бачиш різницю у світосприйманні. Світ А. Малишкі — це переважно світ живої природи, де кожна травинка, кожен звук випромінюють живе чуття. А. Малишко, мабуть, не став би виражати переживання в таких образах, як блиск ліхтарів і читання лампи у вікнах, так само, як у контексті В. Луговського були б не на місці образи клена і ромашки. Справа не лише в тому, що А. Малишко більш традиційний і стоїть ближче до на-

UNIVERSAL HEATING

ТОРОНТО

УСІ ВИДИ ОПАЛЕННЯ:

Повітряне,

Водяне,

Парове.

Помпи та ойл борнери

Ремонт різноманітних ogrivальних апаратів.

У разі потреби телефонуйте на телефони:

LE 4-8041 або EM 6-4863

родної творчості з її символікою живої природи, дуже позначеною національною свєрсідністю. Головне в тому, що В. Луговського цікавить більше багатоманітність предметного світу і загального руху, а Малишка — багатоманітність внутрішніх почувань і їх перебіг, які він передає, уособлюючи, олюдиючи незлічені прояви життя, і тому весь час звертається до живих явищ. Коли проб'єш уважити собі психологію творення ліричного образу у цих поетів, то здається, що А. Малишко йде від назрілого почуття, а потім відшукє в дійсності образи для його вираження; В. Луговський же дивиться на світ уважним, вдумливим поглядом і почуття до нього приходять зовні, народжуючись під впливом спостережених картин.

А. Малишко під впливом внутрішнього почуття прагне злитися, розчинитися у світі прекрасних явищ, прийняти в себе все земне — "бо воно твоє". Він хоче, щоб серце його то "розквітло жагучим яр-цвітом, глodom червоним та вітром біжком", то "затрепетало, як пташка літом", щоб у очах його зацвітала "веселка, овіяна вітром", щоб "жевріло слово, мов колос від спеки". Найхарактерніша для А. Малишка композиція — це вибух почуття, що розкривається в таких образах-картинах природи:

Підійми моє серце з печалі,
Блискавками до дня просвіти.
Сині далі, розжеврені далі
Кличуть знов у далекі світи.

Може, стать мені голубом в літі,
Вийся, голубе, вище лети!
Чи широкою нивою в цвіті
Пролягти для людської мети.

Чи розлитися сичню-рікою,
Чи, як злива, що зроджує грім,
Загрімити в своїм неспокою,
У гарячій диханні своїм...

Як бачимо, відмінність між двома поетами стосується тільки способу образного сприймання і відображення дійсності, а зовсім не ставлення до сучасної дійсності.

Але в чому ж виражається ставлення до сучасності у А. Малишка, поета характерного тим, що він зосереджується не на загальних роздумах про життя і дійсність, а на людині і її найтонших почуттях? У розумінні людини і ставленні до людини. Провідною темою творчості поета є тема його єдності з людським колективом, тема дружби, товариства, самопожертви, самовідданості. Поет весь розкритий для людини, він захоплений красою її і постійно відчуває непотрібність і неможливість власного існування без того, щоб принести радість і користь колективові. Це одна з прекрасних рис усієї нашої літератури, гуманної, усміхненої до людського серця. Це одна з ознак сучасного погляду на людину, зумовлена новим становищем людини в суспільстві.

Віра в людину! — хіба це не найбільше завоювання нашого часу, не найяскравіша риса нового суспільства, що утверджується на землі?

Ліриці А. Малишка властивий і глибокий драматизм. Але це особливий драматизм, джерелом якого є невеличкова ностальгія за людиною — прекрасною душевно багатою людиною.

Він невтомно шукає в дійсності прекрасні, чисті, світлі явища, шукає для того, щоб перелити красу

життя в "силу пісенну", пісню ж віддати на радість людям. А світ прекрасного настільки неосаяний, що, за словами поета, не вміщується в поезії:

Бо землі зав'южені широти
В серце б'ють вітрами, як руками,
Бо товаришів мільйонні роти
Підіймають землю над віками.

Тешуть камінь, голубі граніти,
В них поля цвітуть, щебечуть діти.
Я той щебет заберу в долоні,
Цвіт полів візьму в веселі очі,
Зацвічу їх в заграви червоні
Та додам ще посмішки дівочі.

Поділю я серце на частини,
Щоб любові і трудам віддати,
І нехай любов своє вестиме
І співає колисанку мати.

А. Малишко ясно бачить "дороги майбутнього віку й двадцятого віку путі" і тому ясна радість і захоплення поєднується в нього з гордим торжеством переможця, вірою в людський геній і його майбутнє.

...Краса нового світу у ліриці А. Малишка відображена як краса нової людини. Це людина, напроцуд багата прекрасними почуттями і пориваннями, а насамперед найблагороднішою потребою жити для інших людей, шукати власне щастя у щасті народу. Відтворення великих почуттів нашої епохи становить основний зміст поезії А. Малишка.

Творчість поета сильна своїм драматизмом, а часом і трагічним звучанням. Чи не входить тут поет у суперечність із дійсністю, з оптимістичним духом сучасності, зрештою із власною поезією, життєрадісною і життєстверджуючою? Ні, бо той факт, що поет, стоїть перед лицем дійсності, сповненої гострих суперечностей, і не обминає їх, а розкриває шляхи їх переборення, свідчить тільки про життєвість нашого оптимізму, про його реальну, дійсну основу. Лірика А. Малишка — це лірика боротьби, і тому в ній природно зливаються радість перемог і гіркота непоправних втрат, здійснення мрій і біль розлуки з мрією. Особливо драматична творчість А. Малишка воєнного часу і повоєнна книга "Що записано мною", в чому виявилось не тільки громадське змушнення і поглиблення життєвого досвіду поета, але й глибокий драматизм історичних подій. Зосереджуючись навколо теми подвигу і самопожертви в боротьбі, поет міряє ціну людського життя мірою великої мети і знаходить оптимістичне розв'язання трагічних явищ життя.

Голоси тих, хто загинув у боротьбі, стукають у серце поета, постійно нагадуючи йому про жертви боротьби:

Одчини, з тобою поговорим!
Чуєш нас? А ми ж твої брати.
Поділися з нами щастям, горем,
Поможи у вічність перейти.

Оптимізм поезії А. Малишка полягає не в тому, що він бачить одні тільки світлі сторони сучасної історичної дійсності, а в тому, що він знаходить виправдання цій дійсності, бачить велику мету, в ім'я якої сучасна людина часом приносить у жертву своє щастя.

Так відображується сучасність у творчості тонкого лірика, який відчуває світ більше серцем, ніж розумом, який переживає дійсність, а не тільки вивчає її. Поет-громадянин А. Малишко знає всю мізерність

"дрібненьких віршів", "прилизаних і завитих", кароджених у кабінетній тиші.

Од великого слова Тараса

Ми живем невсипущим вогнем —

заявляє він. Ці слова поета доречно тут згадати, бо цілком сучасна за змістом і формою творчість А. Малишка, яка глибоко імponує сучасному читачеві, стала певною школою поетичного досвіду для багатьох молодих українських поетів. Як буває завжди, у А. Малишка з'явилися і старанні, вдумливі учні, і поверхові наслідувачі. Не розуміючи глибокого філософського ґрунту, з якого виростає ліризм поета, дехто з

молодих сліпо переймає характерну образність його лірики, близьку до фольклорної, зокрема у використанні поетичної символіки. У молодих поетів, які пишуть "під Малишка", образи солов'я чи ромашки, чи літнього луґу часом нічого не символізують і ніяких почуттів не виражають, а сприймаються як ветхі атрибути. Успішно навчаються у А. Малишка М. Гірини, А. М'ястківський, Т. Коломісць, Г. Коваль, І. Савич, В. Кузьменко, але навіть у найталановитішого з них, М. Гіриника можна знайти рядки, де традиційна образність, така змістовна і чуттєва у А. Малишка, втрачає свою ліричну наснагу. Є образи, які "спрацьовуються", і їх

МОСКВА ДРИЖИТЬ ПЕРЕД УКРАЇНОЮ

Читає, мабуть, не вірить, прочитавши цей заголовок? Шкода! Це факт! У репортажі про зустріч з українськими артистами в Торонті я навів кілька фактів, як Москва три-

має наших артистів, як боїться, щоб вони виступили самостійно та ще й з українським якісним репертуаром.

А ось іще новий факт, який беремо з київської "Літературної Газети" від 20 листопада, 1959 р. 16 листопада Київський телевізійний

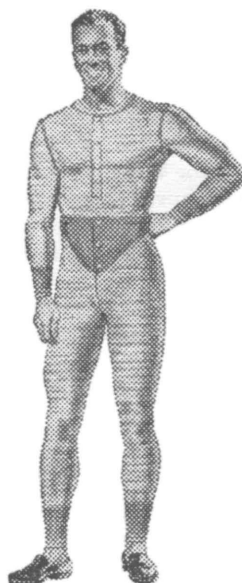
центр за ДОПОМОГОЮ співробітників Московського телецентру, які спеціально приїхали до Києва, провів телепередавання першої вистави Київської опери до Франції.

Такою першою "українською" виставою була опера... російського композитора М. Глінки "Руслан та Людмила" за текстом Пушкіна.

Московські держиморди побоїлись дозволити передати у Францію якусь українську оперу. Та це не допоможе: однак ми Росію переможемо на всіх фронтах, а в першу чергу на мистецькому, у найближчий час. Як би не цілувались лідер французьких імперіалістів де-Голь із лідером російських імперіалістів М. Хрущовим, але як Франція не втримає арабів, так Росія не втримає України — час колоній таки минув.

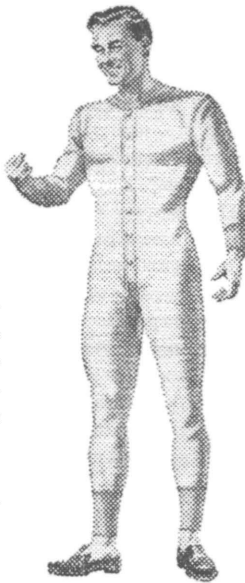

БІЛИЗНА "27" ПЕРЕТКАНА ВОВНОЮ фірми Пенманс

Зимова білизна, безконкурентної теплоти, витривалості, а разом і якості.

Виготовлена із спеціального матеріалу, переткана вовною, що гарантує максимум тепла і виконана так, що забезпечує повну волю рухів, що є основною властивістю виробів фірми Пенманс. У продажу: сорочки, підштаники та їх комбінації для чоловіків та хлопців.

СЛАВНІ ВІД 1868 р.
27-FO-6

СПИТАЙТЕ ВАШОГО ЛІКАРЯ ЧИ АПТЕКАРЯ

ЧАСНИК ВАМ ДОПОМОЖЕ Позбавитесь важких болів при ІНФЛЮЕНЦІЇ чи ПРОСТУДІ

Підтримуйте Вашу силу та здоров'я. Мільйони людей століттями вживають часник, як оздоровлюючий продукт і вірили в його скріплювальну силу. Часник — природний антисептичний засіб, що очищує кров. Багато людей вживає часник та хвалять його вартість у полегшенні артритичних та ревматичних болів. Адамс Гарлик Перлс включають салісиламід — випробуваний засіб на полегшення болів. Чиста часникова олія екстрагується з цілої часникової цибульки — у сконцентрованій формі. Ви маєте усі користи, які може дати ця сильнодіюча рослина. Адамс Гарлик Перлс не мають ні запаху ні смаку — капсульки легко заживати. Ще сьогодні переконайтесь, як вони Вам можуть ні купити коробку у Вашій аптеці і допомогти. Будете вдоволені, що це зробили.

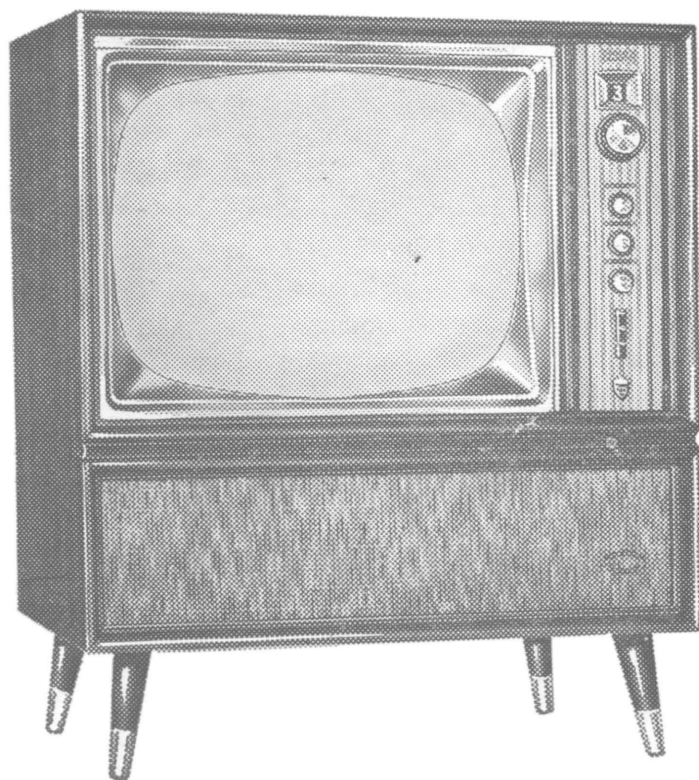
треба обновити. Художній смак міг підказати це М. Гіринкові, коли він писав вірша:

Вороним травень мчить
Від казкової Жар-птиці
По вишневому цвіту,
Біля річки на просторі
Заплітає сині зорі
У ліщиноньку густу.
Відпочине у покосах,
Покудається у ресах,
У водиці з джерела,
Що з-під вишні молоді
Б'є ромашковим настоєм
На околиці села...

Треба дбати про сучасну форму образу і вірша, шукати нові шляхи поетичного проникнення з світ і людину.

Поезію творять поети. Але за робочим столом поета постійно і незримо стоїть співавтор і редактор поета — Час. Він підказує теми і образи поезії, він надихає вогнем невинної боротьби, він не дає зупинитися на

ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА

ROGERS MAJESTIC

Великий вибір хатніх і конторських меблів.

Електричні прилади та інше.

Читачам "Нових Днів" — спеціальна увага і знижка.

BURLACOFF'S FURNITURE

619 Queen St. W.

Toronto, Canada.

Tel. EM 8-6812

місці. Час зобов'язує. Час вимагає і допомагає. Час — це головний герой нашого поета і його найсучасніший критик.

ЗАМОВЛЯЙТЕ КНИЖКИ

А. Любченко — Щоденник. Ч. I	0.80
В. Стефаник — Вибране	0.35
П. Горотак — Диявольні параболі	0.40
В. Чаплєнко — У нетрях Копет-Дагу	0.50
М. Івченко — Напоєні дні	0.30
А. Кашенко — Під Корсунем	0.60
П. Карпенко-Криниця — Підняті вітрила	0.40
Б. Олександрів — Мої дні	0.35
М. Гоголь — Сорочинський ярмарок	0.30
П. Волиняк — Земля кличе	0.25
П. Волиняк — Під Кизгуртом	0.20
О. Стороженко — Оповідання	0.35

Замовлення й гроші слати:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ontario.

УВАГА!

На складі остається ще деяка кількість книжки Юрія Клена "Попіл Імперій", яку УВАН визнала найвизначнішою публікацією 1958 року.

Продаж цієї книжки допоможе здійснити повне видання творів Ю. Клена — 7 томів, які вже підготовані до друку.

Ціна книжки 3.65 дол. — За кольпортажу 30% ціни.

Замовлення слати на адресу:

KLEN Foundation, 179 Bathurst St.

Toronto 2B, Ont., Canada

Український Робітничий Союз

Братська, допомогова - забезпеченева організація
в Америці та Канаді

Організована в 1910 році, інкорпорована в 1911 р. Має понад 23,000 членів і понад \$ 6,500,000.00 майна. Має найкращого рода найновіші поліси забезпечення на дожиття і на посмертне. Виплачує річні дивіденди. Помагає бідним, хворим і нездібним до праці членам. Помагає матеріально незаможним українським студентам у вищих школах. Помагає своєму українському народові морально та матеріально в його стремлінні визволитись з чужого поневолення і здобути самостійну, соборну, демократичну Україну. Видає свій, демократичного напрямку часопис "Народна Воля" українською та англійською мовами.

Організатор в Торонті: Г. Мазурик

81 Dell Park Ave.

Головний осідок У. Р. Союзу:

440 Wyoming Avenue, Scranton, Pa., U.S.A.

Tel.: Diamond 2-0937

Mr. P. Kukuruz, 119
1211 E. - 35th St.
Minneapolis 7, Minn. USA

Ось чому Вам треба зареєструвати народження вашої дитини

Реєстрація установляє дату народження вашої дитини та її правне становище як канадського громадянина. Реєстрація безкоштовна. Бланки реєстрації можна одержати у шпиталях або громадських конторах. Упевніться, що правильно записали прізвище та імена. Неправильна ортографія прізвища може вам та вашій дитині спричинити пізніше труднощі.

В Онтаріо народження треба обов'язково реєструвати впродовж 30 днів, і це у громаді, у якій дитина народилась. Кожна громада має свого Округного Реєстратора.

Пам'ятайте, що свідоцтво хрещення не є метрикою народження.

Дитину незаміжньої жінки треба обов'язково реєструвати за правним прізвищем мами, хіба що обое, мати й батько, жадають реєстрації за прізвищем батька

Метрику народження особи, що народилася в Онтаріо, можна одержати тільки в Генерального Реєстратора — **Registrar General, 70 Lombard Street, Toronto.**

Вона коштує \$1.00. Метрику народження жадатимуть як прилогу до вашої заяви на родинну допомогу, вимагатимуть її теж, коли ваша дитина піде перший раз до школи. Пізніше її може бути треба для різних цілей, напр., при заяві на паспорт та для відвідин США.

Якщо ви новоприбулий у Канаді і вам треба допомоги або поради у цій чи інших справах, зверніться до:

THE CITIZENSHIP DIVISION
Room 517, Main Building
Parliament Buildings, Toronto.
EMpire 3-1211, lokal 2-1448

ONTARIO

Department of the Provincial Secretary and Registrar-General

Hon. Mackinnon Phillips, M.D.C.M., LL.D.
MINISTER

Hon. Leslie M. Frost, Q.C., LL.D.
PRIME MINISTER